

Forutgående nåde – en motivasjonsfaktor til frimodig evangelisering?

Det Teologiske Menighetsfakultet, 2006

AVH501 (30 ECTS)

Avhandling i Master i kristendom – studieretning metodistisk teologi

FORUTGÅENDE NÅDE - En motivasjonsfaktor til frimodig evangelisering?

Student:

Tom G. Johnsen

Veileder:

Førsteamanuensis Roar G. Fotland

INNHOLDSFORTEGNELSE

1. Innledning	
1.1. Bakgrunn	2
1.2. Problemstilling	4
1.3. Metode	5
1.4. Målsetting	5
1.5. Hvordan forstå begrepet evangelisering?	6
2. Nådebegrepet i metodistisk teologi	9
2.1. Viktige forutsetninger for nåden	9
2.1.1. Skapelse	10
2.1.2. Fall og gjenoppreisning	13
2.2. Den firefoldige nåde	17
3. Forutgående nåde	20
3.1. Guds initiativ	20
3.2. Den allmenne nåde	24
3.3. Samvittighetens rolle	28
3.4. Respons og samhandling	29
3.5. Nådemidlene som kanaler for Guds forutgående nåde	32
3.5.1. Nattverd	34
3.5.2. Field-praching	36
3.5.3. Dåp	38
4. Sammenhengen mellom forutgående nåde og evangelisering	41
4.1. Hva er drivkraften?	41
4.1.1. Frelsesbudskapet som drivkraft	43
4.1.2. Hva er det ved den forutgående nåde som kan gi oss frimodighet?	46
4.2. Aktivt nærvær i verden gjennom bruk av nådemidlene	47
4.2.1. Ordet og forkynnelsen	48
4.2.2. Bønn	50
4.2.3. Kirken	51
4.2.4. Nattverd	53
4.3. Hva er budskapet?	58
4.3.1. Budskapet hos John Wesley	60
4.3.2. Oppsummering	62
4.4. Konsekvenser	62
5. Konklusjon	65
Litteratur	67

1. Innledning.

1.1. Bakgrunn

Metodistkirken i Norge som jeg tilhører, har i hele mitt bevisste liv hatt tilbakegang. Metodistkirken hadde sin numeriske topp i 1947. Siden da har det bare gått en vei, nemlig nedover.¹ Jeg er i noen grad opptatt av hvorfor det er blitt slik. Kontrasten mellom metodistene på John Wesleys tid eller metodistene da de kom til Norge for 150 år siden i 1856, og metodister i dag synes for meg å være stor. Det er nok mange grunner til dette, men her reiser jeg spørsmålet om det ikke også er en klar teologisk årsak, og at noe av denne teologiske grunnen kan være å finne i læren om den forutgående nåde. Derfor stiller jeg spørsmålet om den forutgående nåde kan være en inspirasjon til frimodig evangelisering? Kan vi hente ut noe fra John Wesleys nådeforståelse, og da med særlig vekt på den forutgående nåde, som kan gi oss både inspirasjon og frimodighet når det gjelder å dele den kristne tro med andre, eller å forkynne evangeliet til frelse i dag? Hvordan skal vi forstå den forutgående nåde, og hvilke konsekvenser vil forståelsen av nåden få for vårt virke i dag? Dette er noe av det jeg vil undersøke og anstrenge meg for å svare på i denne oppgaven.

Biskop R. Sheldon Duecker i Chicago, sier at Metodistkirken i USA har gått tilbake de siste førti årene. ”Ikke fordi vi mister medlemmer til andre kirker, men fordi vi selv ikke lenger rekrutterer nye bekjennende medlemmer. Vi har glemt hvordan vi evangeliserer.”²

Det samme synes å være tilfelle innenfor Metodistkirken i Norge, og da tenker jeg ikke først og fremst på metodene eller hvordan vi skal evangelisere, men **hvorfor?** Hva er drivkraften til å evangelisere? For det som biskop Duecker snakker om er at metodistkirken i USA har glemt å evangelisere, at det handler like mye om motivasjon som metoder. Mitt inntrykk fra metodistkirken i Norge er at vi også synes å ha glemt hvorfor vi skal dele vår tro med andre. Er dette i det hele tatt nødvendig og viktig? Noe synes å ha blitt borte i kirken underveis, og så lar kristne stort sett andre mennesker få være i fred med sitt liv uten å utfordre dem på de store spørsmålene i livet. Kirken har i stor grad mistet sin frimodighet, og samtidig også akseptert at ”det finnes jo så mange veier og svar”. Og dermed blir folk overlatt til seg selv. For å si det slik Wesley antakelig ville ha sagt det: vi lar folk stort sett få sove i fred. Vi vil ikke vekke noen fra deres åndelige søvn og uvitenhet. Og som en konsekvens leder vi heller ikke mange mennesker til tro på Jesus Kristus som Frelser og Herre. Jeg antyder at vi har

¹ Fotland; Medlemsstatistikk for Metodistkirken i Norge. 1940: 7828; 1947: 8631; 1950: 8481; 2004: 4588

² Duecker:33

Forutgående nåde – en motivasjonsfaktor til frimodig evangelisering?

mistet frimodigheten, men like gjerne også hele drivkraften. Og det er dette jeg vil ta opp i denne oppgaven og drøfte. Dette anses nemlig å røre ved selve kjernen i denne oppgaven. I sin framvekst var Metodistkirken, som jo oppstod som en klar vekkellesbevegelse, klart evangeliserende og utadvendt i sitt virke. Jeg har en tanke om at det skyldtes deres teologi og ikke minst at de hadde et bevisst forhold til sin teologi. Men dette har jeg altså til hensikt å undersøke nærmere og drøfte bredere i denne oppgaven. Teologi er viktig for den former våre tanker og holdninger, og dermed også til slutt våre handlinger. Det blir også viktig å ha et bevisst forhold til sin egen teologi, og se hvilke konsekvenser den får for det praktiske liv.

En annen grunn til at jeg vil skrive om dette, handler om egne opplevelse med Gud, eller om min egen troshistorie. Det har vært overraskende og samtidig stort å oppdage hvordan Gud har virket i mitt eget liv. Jeg kan huske fra min egen oppvekst at jeg nesten var imponert over meg selv første gang jeg var bevisst at jeg tenkte på Gud og viste interesse for ham. Da tenkte jeg at kanskje Gud også burde tenke litt på meg, siden jeg hadde begynt å tenke på ham? Senere har jeg oppdaget at dette ikke begynte hos meg, men hos Gud, slik salmisten for eksempel uttrykker det: ”Du så meg den gang jeg var et foster, i din bok ble alt skrevet opp; mine dager ble dannet før en eneste av dem var kommet.”³ Skriften sier at Gud tenker på oss enda før vi blir født.⁴ Men Gud ikke bare visste om meg før jeg var født, han var også interessert i meg, og full av kjærlighet til meg. I dag vil jeg tenke at Gud gav meg mange hint, både om sin eksistens og sin interesse for meg, og det lenge før jeg selv forstod noe av det hele. Jeg vil tenke at Gud søkte meg og var den som fikk meg til å begynne å tenke på ham. Jeg vil tenke at Han vakte min interesse for seg, samt interessen for de store spørsmålene i livet. Da jeg vokste opp trodde jeg nok at det var sant det som foreldrene mine trodde på, om Gud og Jesus og alt som står i Guds ord, men jeg sa til meg selv – hva så? Hva har det med mitt liv å gjøre? Jeg tenkte på Gud, trodde på Gud, men hva så? Da var det en sommer at jeg dro til Bergen for å treffe ungdommer jeg kjente fra før gjennom å ha vært på leir sammen, og jeg fikk se noe jeg ikke hadde lagt merke til før, nemlig at Jesus betydde noe for folk på min egen alder. Dette førte til min egen overgivelse og tro på Jesus. Gud møtte meg med sin nåde. Et annet viktig poeng fra denne tiden er bønner jeg ba den gang: ”Gud, la det holde til jeg kommer hjem!” Jeg trodde den gang at det handlet om mitt valg, om mine standpunkt, min utholdenhet. Jeg har senere skjønnet at det ikke er så mye snakk om hva jeg gjør som hva Gud

³ Ps 139,16-17

⁴ Jer.1,5; Ps 139,15-16

Forutgående nåde – en motivasjonsfaktor til frimodig evangelisering?

gjør, at det ikke er så mye snakk om å gripe etter Jesus, som å la seg gripe av ham som synes å være først ute i alle ting, og som elsker meg og alle mennesker.

Disse opplevelsene har bidratt til å skape nysgjerrighet om emnet den forutgående nåde, og fått meg til å stille spørsmålet om ikke Gud er utrolig interessert i at mennesker skal komme til tro på ham.

1.2. Problemstilling

Jeg vil derfor i denne oppgaven svare på følgende spørsmål:

Hva menes med den forutgående nåde, og hva er sammenhengen mellom forutgående nåde og evangelisering?

Kan læren om forutgående nåde gi motivasjon til å presentere evangeliet for andre mennesker?

Den forutgående nåde vil jeg presentere slik jeg finner den uttrykt hos John Wesley, og senere også tolket og forstått av andre metodistteologer. Jeg har til hensikt å sette den forutgående nåde inn i en bredere sammenheng ved å se på hele nådebegrepet i metodistisk teologi. Jeg vil så gå fra å se på hele nådebegrepet, til å snakke om den forutgående nåde og til slutt konsekvenser av den forutgående nåde.

Videre vil jeg undersøke hvilken sammenheng det kan være mellom den forutgående nåde og evangelisering, og se om den forutgående nåde har noe å si oss når det gjelder å presentere evangeliet for mennesker i dag, ikke minst angående hvorfor evangeliet skal presenteres. Kan læren om den forutgående nåde gi ny motivasjon til faktisk å snakke med andre om kristen tro? Kan vissheten om at Gud allerede er i virksomhet gjennom sin forutgående nåde, gi frimodighet til å forkynne om den Gud som elsker alle mennesker så høyt at han gav sin egen sønn?

Forutgående nåde – en motivasjonsfaktor til frimodig evangelisering?

1.3. Metode

Metoden jeg vil bruke er å analysere skriftlige kilder, både primærkilder og sekundærkilder, og så drøfte hvilke konsekvenser læren om den forutgående nåde har for det å dele troen med andre i dag.

Primærkilder i denne sammenheng betyr stoff fra Wesley selv, hans prekener og andre skrifter. Selv om det her er snakk om forholdsvis gamle skrifter, oppleves de likevel som både klare og aktuelle. Wesley er også interessant fordi han stod for en formidabel virksomhet, som vi ser spor av like til i dag. Det er av stor interesse for meg å se om det går an å oppdage noe ved Wesleys teologi som var medvirkende årsak til den sterke bevegelsen som han var en del av.

Det er skrevet og gjort mye teologisk arbeid de siste årene over John Wesley og metodistisk teologi. Vår kirkes teologi har fått en renessanse de siste tiårene, og jeg vil trekke ut mye stoff fra det arbeidet som er gjort av metodistteologer i denne perioden.

James C. Logan, som er professor i evangelisering ved Wesley Teologiske Seminar har i løpet av det siste decenniet stått for to viktige konferanser innenfor Metodistkirken, om evangelisering. Den første ble holdt ved Emory Universitet i Atlanta, Georgia i 1992, og resulterte i boken "Theology and Evangelism in the Wesleyan Heritage"⁵, den andre ved Wesley Teologiske seminar i Washington, D.C. i mars 1995, og som resulterte i boken "Christ for the World – United methodist bishops speak on evangelism."⁶ Disse to bøkene gir også et viktig bidrag, ikke minst i forholdet mellom teologi(motivasjon) og evangelisering.

Mye av materialet som brukes er på engelsk. Alle sitater er oversatt til norsk, og er mine egne oversettelser.

1.4. Målsetting

Jeg har som mål gjennom denne oppgaven å kunne klargjøre min egen teologi, samt å klargjøre mine egne tanker og holdninger, særlig overfor mennesker som ikke deler troen på Jesus Kristus.

⁵ Logan 1994

⁶ Logan 1996

Forutgående nåde – en motivasjonsfaktor til frimodig evangelisering?

Videre ønsker jeg å kunne gi inspirasjon til andre kristne ved å gi dem en teologisk plattform som jeg håper kan bidra til å skape frimodighet med tanke på å dele vitnesbyrdet om Jesus med andre. Sist og ikke minst ønsker jeg at oppgaven skal føre til større frimodighet for min egen del, og bidra til at flere mennesker blir kjent med Guds nåde og frelse i Jesus Kristus.

1.5. Hvordan forstå begrepet evangelisering?

I denne oppgaven bruker jeg til en viss grad både begrepet evangelisering og misjon, og jeg bruker dem om hverandre. Dette er helt bevisst, og det finnes flere grunner til at jeg gjør det slik. Likevel, og dette er viktig å presisere, legger jeg det samme i begge begrepene enten jeg bruker det ene eller andre ordet. Tradisjonelt sett har jeg oppfattet **misjon** som det å dele evangeliet med andre utenfor landets grenser, mens med **evangelisering** har jeg forstått det å dele evangeliet med folk her hjemme. For meg handler begge begrepene altså om å dele sin tro med andre mennesker med det siktemål at de selv kan komme til tro på Kristus. Jeg har altså likevel funnet det naturlig å bruke begge begrepene. For eksempel beholder jeg ordet misjon i forbindelse med Jesu befaling i Matteus, og omskriver det ikke til å hete ”evangeliseringsbefalingen”. De første metodistprestene i Norge ble som et annet eksempel, definert som hjemmemisjonærer, altså de var misjonærer, satt til å forkynne evangeliet og dele sin tro med andre, men på hjemmebane, og kunne dermed, etter min mening, like gjerne blitt kalt evangelister. Men altså ordet misjonær ble brukt, og derfor bruker også jeg det.

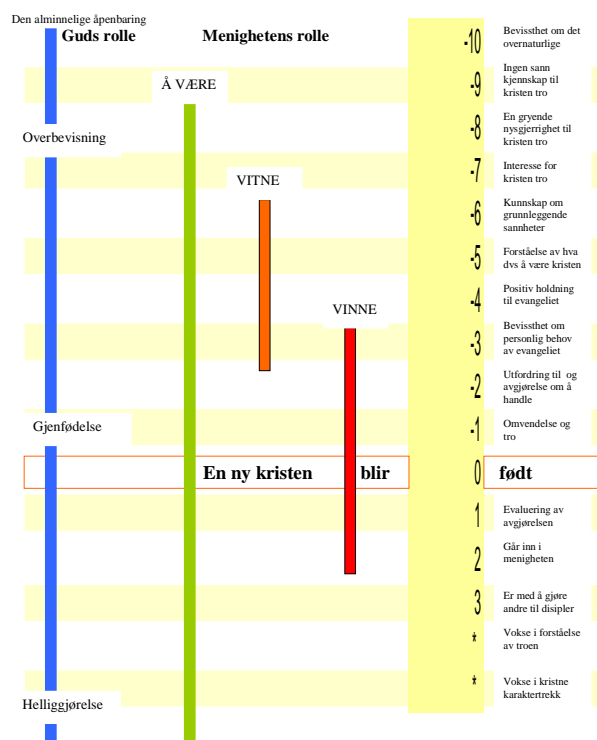
Med begrepet evangelisering forstår jeg altså det å dele sin kristne tro med andre. Jeg tenker ikke på evangelisering som en bestemt metode, for metodene må gjerne være mange, men det at troen på Jesus Kristus blir formidlet til ikke-troende. Dette vil gjerne bli formidlet gjennom dialoger med andre mennesker på ulike plan og nivå, med det siktemål å føre mennesker til tro på Jesus, og gjøre dem til Kristi etterfølgere. Jeg mener heller ikke at evangelisering nødvendigvis innebærer en hel presentasjon av evangeliet, men at den som er troende våger a) å snakke om sin tro, dernest b) fortelle hva troen innebærer – altså, hva den troende faktisk tror på, c) hva troen betyr i eget liv, og d) hvordan den andre selv kan få del i troen. Idealet for meg er at dette kan finne sted like naturlig og ofte som samtaler om vær og vind. En forutsetning for slike samtaler vil ofte være vennskap, en genuin interesse for den andre, eller en eller annen form for fellesskap. I et slikt fellesskap, og i det vennlige møte med den andre som en kjenner mer eller mindre, oppstår gjerne den gode samtalen. Evangelisering er å

Forutgående nåde – en motivasjonsfaktor til frimodig evangelisering?

benytte seg av slike anledninger, og ikke vike tilbake for å være frimodig på troen og evangeliets vegne.

Med evangelisering forstår jeg også noe som gjerne må gjøres over tid og nærmest bli som en livsstil. Dette henger sammen med min forståelse av at det å komme til tro som oftest handler om prosesser i menneskers liv. For noen mennesker vil det å komme til tro innebære en reise fra å være helt uvitende og uinteressert i Gud, til å bli interessert, erkjenne Guds eksistens, for senere å se behovet for å komme til Gud, bli frelst og vokse i troen. Dette er selvsagt i samsvar med metodistisk tankegang, noe som forhåpentligvis vil komme fram i denne oppgaven. Dette er også noe som samsvarer med og bekreftes av Engels skala, (se nedenfor) som kort fortalt beskriver menneskets forhold til Gud som en prosess, hvor mennesket fra å være uvitende og uinteressert i det som har med Gud å gjøre, beveges til å interesse seg for, se at det har behov for Gud og trenger å få del i hans frelse, til det å faktisk bli rettferdiggjort og få del i den nye fødsel, og slik vokse som en ny skapning i Kristus. Engels skala beskriver også Guds plass og rolle i dette bildet, samt menighetens plass og rolle. Gud er først ute, mens menigheten gjerne kommer inn på et senere stadium. Menighetens rolle blir å være formidlere av det som vil føre mennesket videre i sin prosess.

Engels skala:

Forutgående nåde – en motivasjonsfaktor til frimodig evangelisering?

Evangelisering handler også om å forstå seg selv som sendt av Gud. I Nord Amerika så de tidlige metodistgruppene seg som ”misjonsforeninger”, sier Logan.⁷ Jeg forstår dette dit hen at de var seg bevisst sitt oppdrag. De forstod at de var kalt til å gå ut med vitnesbyrdet om Jesus og hans nåde, og at det var det som var grunnen for hele deres eksistens. Misjon var det sentrale og viktigste kjennetegnet på kirken, og denne bevisstheten var også årsak til deres store framgang, mener Logan. En lignende observasjon har professor Peder Borgen gjort når det gjelder Metodistkirken i Norge.⁸ Han sier at det rundt 1890 skjedde en endring i kirken. Steg for steg forandret strukturene seg fra å være en kanal for en dynamisk bevegelse som var ledet av norske ”misjonærer”, til å bli en etablert kirkeinstitusjon hvor pastorene fungerte mer som funksjonærer enn misjonærer. Fra denne perioden og fremover ble bare noen få nye menigheter plantet. Det er interessant og antakelig av stor viktighet å se hvordan synet på seg selv som kirke har innvirkning på hele kirkens drift og virke. Logan sier også at de første metodistene forstod seg selv som apostoliske, hvilket betyr ”å være sendt”. Biskop Francis Asbury skrev i sin Journal i 1815, ett år før sin død:

Metodistpredikantene, som var sendt til Amerika av John Wesley, kom som *misjonærer*.... Og nå, se konsekvensene av denne *misjonen*. Vi har syv hundre reisepredikanter, som ikke koster oss noe. Vi vil ikke gi opp *årsaken* – vi vil ikke overlate verden til de som er vantro.⁹

Altså, evangelisering handler om å forstå seg selv som sendt av Gud med et oppdrag. Og oppdraget er å forkynne evangeliet om Guds nåde i Jesus Kristus, og å dele troen på dette med andre mennesker. Siktemålet er at mennesker skal komme til tro og velge å følge Jesus Kristus. Dette oppdraget gjelder kirken som sådan, men dermed også alle troende, da jeg forstår kirken som lik alle troende.¹⁰ Teologi og evangelisering henger således sammen. Teologien, forståelsen av hvem Gud er og hvem vi selv er som Guds kirke, vil skape motivasjon for å dele den nåde vi selv har fått del i, med andre. Dette er noe jeg kommer tilbake til senere i oppgaven under drøftingen.

⁷ Logan 1994:17

⁸ Borgen, Peder 2004:3

⁹ Asbury, 2:787

¹⁰ 1. Kor.12,27: ”Dere er Kristi legeme, og hver enkelt er dere hans lemmer.”

2. Nådebegrepet i metodistisk teologi

Når jeg i dette kapitlet skal forklare nådebegrepet i metodistisk teologi henter jeg stoff både fra John Wesley selv, og i fra andre metodistteologer og hvordan de i dag formidler denne forståelse. Først vil jeg si noe om de forutsetninger som må være tilstede for å kunne forstå nådebegrepet, slikt som synet på skapelsen og syndefallet. Her blir det viktig å legge merke til at både skapelsen og fallet representerer en prosess som leder fram til nåden, slik at menneskets reelle tilstand i dag, er at det er utsatt for Guds nåde. Dette vil komme fram i min redegjørelse av den firefoldige nåde, og da særlig i behandlingen av den forutgående nåde, som selvsagt er en del av den firefoldige nåde. Den forutgående nåde blir imidlertid ikke utførlig berørt her, men senere i et eget kapittel.

2.1. Viktige forutsetninger for nåden

For å forstå talen om nåde innenfor metodistisk teologi, er det nødvendig å si noe om synet på både skapelsen og fallet. Her vil jeg si noe om den verden som Gud har skapt, og hvilken plass mennesket har i Guds skaperverk, men først vil jeg tegne en kort oversikt over hele dette bildet, slik det kommer til uttrykk hos Wesley selv.

Wesley gir i en av sine prekener¹¹ en god og enkel oversikt over disse tingene, som jeg her først vil referere, før jeg går litt mer i dybden på de enkelte aspekter. Han innleder sin preken med å spørre hvorfor det er så mye lidelse i verden når Gud er kjærlighet. Svaret er enkelt og klart for Wesley: på grunn av synden. Han spør så videre hvorfor det er synd i verden, og så lister han opp sin forklaring. Først ble mennesket skapt i Guds bilde, og det fikk sin egen vilje og sin egen frihet. Mennesket ble utstyrt med evnen til å bestemme selv, eller til å velge mellom godt og ondt. Med denne friheten til å velge, valgte mennesket det onde, og slik fikk synden sitt inntog i verden. Synden ble med andre ord sluppet inn i verden. Og med synden kom også smerten og lidelsen. I syndefallet mistet mennesket sin uskyld, og på samme tid mistet det sin lykke og sin visdom. Wesley forklarer i denne prekenen at uten friheten til å velge godt og ondt, så ville menneskets forstand og frie vilje fullstendig mangle en hensikt. For uten denne friheten ville mennesket være uten evne til å gjøre godt, og det ville være uten evne til hellighet, og dermed ikke noe bedre stilt ”enn en død trestamme”¹², som han uttrykker det. Adam valgte det onde. Han valgte å følge sin egen vilje framfor å følge sin

¹¹ Wesley, Sermon 57- On the Fall of Man:215-224

¹² Wesley, Sermon 57 – On the Fall of Man:215

Forutgående nåde – en motivasjonsfaktor til frimodig evangelisering?

skapers vilje. Og i det øyeblikket mistet mennesket noe viktig. Det ble ødelagt i forhold til det opprinnelige Guds bildet. Mennesket mistet sin hellighet, sin forstand og sin lykke, noe vi ser spor av i hele verden, sier Wesley. Men forkastet så Gud sitt eget skaperverk på grunn av fallet? Nei, slett ikke. Det ville være umulig for Gud, fastslår Wesley. Gud har i stedet tilveiebrakt et botemiddel for alt dette som ble ødelagt. Et botemiddel for all skyld, og et botemiddel for all den ødeleggelse av naturen (den menneskelige natur) som syndefallet førte med seg. Dette taes med her for å gi en viss oversikt over det Wesley mente og sa om disse tingene. Det er likevel en del spørsmål som ikke besvares i denne oversikten, som jeg derfor skal se nærmere på i den videre framstillingen.

2.1.1. Skapelse

I følge Maddox var Wesley overbevist om at mennesket var skapt, og at det var skapt av Gud i Guds bilde.¹³ Hele vår eksistens og alle våre evner og gaver er kommet fra Gud ved hans nåde.¹⁴ Runyon påpeker her noe viktig når han sier at Wesley mener at vi ikke kan vite noe om Guds intensjon med skaperverket ut i fra egen fornuft eller egen erfaring. Grunnen er at Fallet kommer imellom oss og vår opprinnelige stand som mennesker.¹⁵ Eneste kilde for kunnskap om Skapelsen slik den var i utgangspunktet, ifølge Wesley, er Guds åpenbaring slik vi finner den både i beretningene om skapelsen, men også i de bibelske profetier om den fullendelsen som enda gjenstår, skriver Runyon¹⁶. Wesley har en hel preken om skapelsen,¹⁷ og i den sier han at alt det Gud har skapt er godt. Han sier videre at verdens opprinnelse var i en helt annen tilstand enn den er i dag, og fastslår at ”Gud skapte verden usigelig mye bedre enn den fremstår i dag, for han skapte den uten feil og mangler.”¹⁸ Det onde eksisterte ikke en gang i den originale utgaven av skaperverket, sier Wesley i den samme prekenen. ”Alt den gang, uten unntakelse, var såre godt.”¹⁹ Og han legger til at alt var skapt i Guds bilde for at skapningen skulle kjenne Gud, elske Gud og glede seg med ham til evig tid.

Hva mente så Wesley med å være skapt i Guds bilde? For det første nevnte han tre dimensjoner ved det å være skapt i Guds bilde: det naturlige bilde, det politiske bilde og det

¹³ Maddox 1994:67

¹⁴ I sine Notes, rom.5,21 foreslår Wesley at nåden ikke kunne regjere før etter syndefallet. Uansett hva han mente med det er det klart andre steder at han så på skapelsen som et uttrykk for Guds nåde, noe som fremkommer i hans første preken ”Salvation by Faith”.

¹⁵ Runyon:8-9

¹⁶ Ibid:9

¹⁷ Wesley, Sermon 56 – Gods Approbation of his Works:206-215

¹⁸ Ibid:213

¹⁹ Ibid:214

Forutgående nåde – en motivasjonsfaktor til frimodig evangelisering?

moralske bilde. I sin preken kalt ”The General Deliverance”²⁰ sier Wesley for det første at mennesket må være ånd, slik Gud selv er ånd, siden det er skapt i hans bilde. Videre sier han:

Mennesket ble utrustet med forstand, i likhet med sin Skaper; det fikk evne til å forstå og skille ting fra hverandre. Det ble også skapt med en vilje som kan uttrykkes gjennom ulike følelser, og til slutt med en frihet, en frihet til å velge.²¹

Det naturlige bilde av Gud består i at mennesket har kraft til å ”styre seg selv”, at det er utrustet med forstand, en klar vilje og en frihet. ”Men over alt annet, var mennesket skapt med evnen til å kjenne Gud, elske ham og adlyde sin Skaper.”²² Og mennesket elsket faktisk Gud, og adlød ham i denne opprinnelige tilstand, sier Wesley. Han sier også at mennesket var lykkelig og gledet seg over skaperverket, dets harmoni og fullkommenhet, sammen med sin Skaper. I tillegg til dette, ”som kronen på verket, var mennesket udødelig.”²³

Mennesket er også skapt i et politisk bilde, og med det forstår jeg i likhet med Runyon,²⁴ at Wesley mener at mennesket ikke bare ble skapt med en relasjon til sin Skaper, men også med en relasjon til resten av skaperverket, eller til å styre i denne verden.

Gud velsignet de og sa til dem: Vær fruktbare og bli mange, fyll jorden og legg den under dere! Dere skal råde over fiskene i havet og fuglene under himmelen og alle dyr som det kryr av på jorden!²⁵

Eller som salmisten sier det:

Du gjorde ham til herre over dine henders verk, alt la du under hans føtter: Sauer og okser, alle sammen, ja, også de ville dyr i marken, fuglen i luften og fisken i sjøen, alt som ferdes på havets stier.²⁶

”Slik ble mennesket Guds viseregent på jorden, og Guds velsignelser fløt gjennom mennesket til resten av skaperverket”, sier Wesley.²⁷ Han tar også opp spørsmålet om hva som skiller

²⁰ Wesley, Sermon 60 – The General Deliverance:241-252

²¹ Ibid:242

²² Ibid:243

²³ Ibid:243

²⁴ Runyon:16-17

²⁵ Gen.1,28

²⁶ Ps 8,7-9

Forutgående nåde – en motivasjonsfaktor til frimodig evangelisering?

mennesket i fra de andre skapningene på jorden, og svarer med at det er ”deres evne til Gud”²⁸; (egentlig menneskets evne til å kjenne, elske og adlyde Gud.) Men fordi det er en forskjell på mennesket og resten av skapningen, har mennesket altså fått et stort ansvar for hele skaperverket, alle dyrene og hele miljøet, på Guds vegne.

Med det moralske bildet forstår jeg Wesley dit hen at mennesket er skapt til ”et liv i rettferd og hellighet etter sannheten.”²⁹ ”Siden Gud er kjærlighet, var også mennesket ved skapelsen full av kjærlighet”, sier Wesley.³⁰ Mennesket var styrt av kjærlighet på alle måter, legger han til. Og ”siden Gud er full av rettferdighet, nåde og sannhet, var også mennesket slik da det kom fra sin Skaper.”³¹ Det samme mener Wesley gjelder i forhold til renhet. Siden Gud er ren, var også mennesket i utgangspunktet rent og helt uten synd. Hvis ikke kunne ikke Gud ha sagt om sitt verk at det var fullstendig godt.³² Runyon oppsummerer Wesleys tanker om disse tingene ved å si:

”Til dette er vi kalt, til å stadig inhalere Guds liv, for så å puste det ut igjen i en tjeneste for Gud, våre medmennesker og hele skapningen. Mennesket har fått den viktige rollen som bærere av det naturlige, politiske og moralske Gudsbildet, som betyr å reflektere Skaperen og alle hans velsignelser ut til andre.”³³

For å si dette på en annen måte, uttrykt gjennom Maddox³⁴, forfektet Wesley en relasjonell antropologi, og nevner fire grunnleggende forhold: Forholdet til Gud, andre mennesker, dyrene eller resten av skaperverket og seg selv. Mennesket er med andre ord skapt til å ha et godt forhold til sin Skaper, andre skapninger som både mennesker og dyr, og til seg selv. En hellig person og dermed også en hel person er en som uttrykker alle disse forholdene på en rett måte. Og et rett forhold til Gud er å kjenne, elske, adlyde og nyte Gud i evighet. Et rett forhold til andre mennesker er tjeneste i kjærlighet, og et rett forhold til dyrene er å råde over dem og beskytte dem. Når disse forholdene er rett uttrykt vil vi også ha et rett forhold til oss selv, konkluderer Maddox.³⁵

²⁷ Wesley, Sermon 60 – The General Deliverance:244

²⁸ Ibid:244

²⁹ Ef.4,24

³⁰ Wesley, Sermon 45 – The New Birth:66

³¹ Ibid:66

³² Gen.1,31

³³ Runyon:19

³⁴ Maddox 1994:68

³⁵ Ibid:68

Forutgående nåde – en motivasjonsfaktor til frimodig evangelisering?

Wesley understreker flere steder betydningen av menneskets frihet, noe jeg allerede har berørt, men det er viktig å forstå hvor sentralt dette var for Wesley. Det var på dette punktet han skilte lag med sin venn og kollega George Whitefield, i spørsmålet om predestinasjon kontra den frie vilje, og Wesley har flere lange utredninger om dette, både i prekener og andre skrifter.³⁶ Mennesket ble skapt med en frihet til å velge, og uten denne friheten ville mennesket ikke være i stand til å gjøre godt eller å føle skyld, eller med andre ord: mennesket ville ikke ha vært ansvarlig.³⁷ Tore Meistad påpeker noe viktig når han sier at selv om mennesket ble skapt fullkomment i Guds bilde og var av samme vesen som Gud, og Guds vilje dermed var preget i menneskets hjerte, så innebar ikke det at mennesket automatisk ville følge Guds vilje.³⁸ Friheten var derfor reell. Muligheten til brudd med Gud var til stede og dermed også risikoen for syndefall.³⁹ En slik reell frihet hadde mennesket, og dette punktet var av avgjørende betydning for John Wesley.

Det som nå gjenstår å svare på er hvordan mennesket er i dag. Har vi som mennesker denne friheten når vi blir født inn i verden, eller var dette en frihet som kun var til stede før fallet? Hva skjedde i fallet? Og hva ble egentlig annerledes? Det skal jeg se på i neste punkt.

2.1.2. Fall og gjenoppreisning

Det går nesten ikke an å forstå Wesleys lære om nåden generelt og den forutgående nåde spesielt uten å se hva han lærer om menneskets fall. Runyon sier at et viktig utgangspunkt for Wesleys viktigste og mest kjente bidrag, nemlig hans lære om nåden som forutgående, rettferdiggjørende og helliggjørende, er hans lære om arvesynden.⁴⁰ Wesley taler om arvesynden i en preken hvor han utlegger Genesis 6,⁴¹ og der sier han at mennesket er totalt fordervet. Mennesket døde åndelig talt, og mistet det liv som det hadde i Gud. Gudsbildet ble ødelagt.⁴² Gud så menneskenes ondskap, og at hele menneskeheten var ond, sier Wesley i den samme prekenen. Videre sier han at mennesket er forblindet, uten stand til selv å se sin egen situasjon eller kunne erkjenne sine åndelige behov. ”Av naturen er mennesket uten kunnskap om Gud, og uten kjennskap til ham.”⁴³ Wesley sier videre at den som ikke har noen kunnskap

³⁶ Wesley, Predestination Calmly Considered:225-230

³⁷ Maddox 1994:70

³⁸ Meistad: 85

³⁹ Ibid: 85

⁴⁰ Runyon:23

⁴¹ Gen.6,5: ”Herren så at menneskenes ondskap var stor på jorden. Alle tanker som rørte seg i deres hjerter, var onde dagen lang.”

⁴² Wesley, Sermon 44 – Original Sin:55

⁴³ Ibid:58

Forutgående nåde – en motivasjonsfaktor til frimodig evangelisering?

om Gud, heller ikke kan elske Gud. ”Intet menneske elsker Gud av seg selv, like lite som en stein elsker Gud.”⁴⁴ Av naturen er det derfor ingen mennesker som har sin glede i Gud, sier Wesley. Og fortsetter med å si at mennesket heller ikke eier frykt for Gud. Som mennesket etter naturen ikke har kjærlighet til Gud, har det heller ikke frykt for Gud. Mennesket lever rett og slett som om Gud ikke eksisterer, og slik er de dermed ”ateister i verden.”⁴⁵ Wesley går så langt som å si at mennesket etter Fallet bærer djevelens bilde i seg. Mennesket tilber seg selv og opphøyer seg selv, og slik tar det den plassen Gud skulle ha, akkurat slik djevelen prøvde på.⁴⁶ Wesley tegner dermed et mørkt og dystert bilde av mennesket. Han sier klart at det er fortapt uten Guds frelsende nåde. Men fordi Wesley ikke stopper her, som vi skal se, blir bildet likevel ikke så mørkt. Det har kommet lys inn i det mørke bildet, et lys ovenfra, som uttrykk for Guds gode nåde. ”Det sanne lys, **som lyser for hvert menneske**”⁴⁷, kom nå til verden.”⁴⁸

Men Wesley sier altså veldig klart og tydelig at mennesket er fylt med det onde, at fallet er fullstendig og at mennesket er totalt korrumpert. Og han sier at dette er så grunnleggende at ”den som ikke lærer dette er som en hedning”.⁴⁹ Men så fortsetter Wesley med noe som er meget viktig, ja, helt avgjørende, nemlig med å peke på det han kaller religionens sanne vesen, og da snakker han om Jesu Kristi religion som er at Gud vil helbrede sjelen. Gud vil helbrede den sjel som er blitt syk som følge av synden. Og Guds medisin vil gjenopprette alt det som ble ødelagt i fallet. Gud helbreder vår ateisme med kunnskapen om seg selv og med kunnskapen om Kristus, og han gjør det ved å gi oss troen på ham, og troen på at Gud elsker oss og har gitt sitt liv for oss.⁵⁰ Stolthet, egenvilje og kjærlighet til verden blir lagt gjennom omvendelse til Gud, underkastelse til hans gode vilje og ved å bli fylt av Guds kjærlighet. Wesley summerer opp dette emnet ved å si: ”Kjenn din sykdom! Kjenn botemiddelet for legedom! Du ble født i synd, derfor må du også bli født på ny av Gud. Av naturen er du fullstendig korrumpert. Ved nåde skal du bli fullstendig fornyet.”⁵¹

Wesleys svar er altså at mennesket trenger hjelp utenfra. Menneskets situasjon er så alvorlig at bare et guddommelig inngrep kan redde det. I spørsmålet om arvesynden var Wesley i

⁴⁴ Wesley, Sermon 44 – Original Sin:59

⁴⁵ Ibid:59

⁴⁶ Ibid:60

⁴⁷ Framhevet av meg

⁴⁸ Joh.1,9

⁴⁹ Wesley, Sermon 44 – Original Sin:63

⁵⁰ Ibid:64

⁵¹ Ibid:65

Forutgående nåde – en motivasjonsfaktor til frimodig evangelisering?

disputt med deismen, og han har et langt innlegg på over 270 sider (sitt lengste innlegg noensinne), som svar til John Taylor om denne saken.⁵² Deismen mente at situasjonen ikke var så alvorlig. Mennesket trenger ikke å bli født på ny, det trenger bare gode forbilder som det kan imitere, og det trenger mot og viljestyrke.⁵³ Men mennesket vil, i følge Wesley, ikke være i stand til selv å gjenopprette det ødelagte Gudsbildet. Dette fordi mennesket ganske enkelt er skilt fra sin Skaper, og dermed mangler det eneste grunnlaget for å kunne gjøre dette. Det sanne bildet kan bare gjenopprettes når Gud igjen blir Skaper og livgiver, og mennesket igjen blir sann skapning og et bilde av Gud, sier Runyon.⁵⁴ ”Det blir ikke noen sann restaurering av bildet uten den Gud som avbildes.”⁵⁵ Men mennesket kan altså ikke selv opprette dette nødvendige forholdet til Gud. Initiativet må komme utenfra. Ingen kan kjenne Gud uten Gud. Derfor tar Gud først kontakt, og han gjør det gjennom sin nåde.⁵⁶ Dette initiativet kaller Wesley for Guds forutgående nåde, og dette rommer noe av det viktigste som ligger i begrepet forutgående nåde. Med et dystert og mørkt utgangspunktet, kreves det også et radikalt svar, og det har Gud gitt, sier Wesley. Mennesket trenger Guds nåde, for uten Guds nåde er det forlapt. Og Gud gir sin nåde og svarer med å fornye mennesket og det Gudsbilde som er i mennesket, slik at mennesket kan gjenvinne det bilde det fikk i skapelsen, nemlig sin likhet med Gud. Og denne gjenopprettelsen skjer altså gjennom nåden.⁵⁷

Runyon påpeker også noe annet som er veldig interessant i denne forbindelse, nemlig at Wesley ikke bare argumenterer ut fra Skriften, men også ut i fra erfaringen når han slår fast menneskets universelle korrupsjon.

Ikke bare Bibelen og den kristne tradisjon argumenterer for realiteten i synden, men også empiriske bevis gjør læren om arvesyndens til noe som ikke kan fornektes.⁵⁸

Guds svar på menneskets synd, er hans nåde. Runyon påpeker at menneskets forstand, vilje og frihet ble påvirket av Fallet til å tjene egne hensikter.⁵⁹ Den friheten mennesket hadde ble rettet mot seg selv i stedet for mot Gud og nesten, viljen ble brukt til å tilfredsstille egne lyster og forstanden ble brukt til å bortforklare og unnskyldte syndene våre. Synden etter fallet er

⁵² Wesley, The Doctrine of Original Sin:192-464

⁵³ Runyon:22

⁵⁴ Ibid:22

⁵⁵ Ibid:23

⁵⁶ Ibid:23

⁵⁷ Ibid:26

⁵⁸ Ibid:25

⁵⁹ Ibid:21

Forutgående nåde – en motivasjonsfaktor til frimodig evangelisering?

dermed blitt en del av menneskets livsbetingelse. Synden var ikke bare Adams problem. Den er også blitt alle menneskers problem. Vi kan godt si at Adam slapp synden inn i verden, slik at den nå er blitt en del av tilværelsen. Men syndefallet har ikke bare virkning overfor det enkelte menneske, den har også fått katastrofale kosmiske konsekvenser. Dermed fikk det følger for naturen og det menneskelige samfunn like mye som for individet.⁶⁰

Synd er dermed mer enn enkeltforeteelser og lovbrudd. Synd er også en makt som hersker over mennesket som individ. Bibelen gjør det klart at synden gjør mennesket skyldig overfor Gud, men den er likevel noe mer enn enkeltstående ord og handlinger. Framfor alt er synden en disposisjon og en tilbøyelighet til det onde, eller alt det som er imot Gud og hans vilje. Synden er en makt i tilværelsen som alle mennesker er utsatt for. Den østlige tradisjonen framhever at synden er en sykdom som herjer i mennesket, og som bare Gud kan helbrede gjennom Jesus Kristus. Det er heller ikke slik at mennesket bare **har** synd, men av naturen **er** mennesket synd.⁶¹ Tore Meistad gjør et viktig poeng ut av det som er Bibelens hensikt når den betegner mennesket som en totalt fordervet synder.⁶² Hensikten er ikke å framstille mennesket på en negativ måte, bare på en realistisk måte. Det er allment, skriver han videre, at mennesket som sådant må erkjenne at onde, negative krefter er virksomme i dem. Målet med talen om synd er altså ikke å kue mennesket, men å peke på løsningen på syndens problem, at Gud står på menneskets side i kampen mot synd og død. Og Gud har derfor foretatt et viktig mottrekk mot syndens inntog i verden ved at han stiller sin kraft til disposisjon i kampen mot synden.

Om jeg så spør hva som er menneskets reelle situasjon i dag, må jeg svare at mennesket har fått del i nåden. I mer eller mindre grad har alle mennesker fått del i Guds nåde, den forutgående nåde, og dermed er mennesket ikke reelt sett fordervet. Menneskets fordervede tilstand blir derfor en ren prinsipiell beskrivelse av mennesket. Hvordan dette så skal kommuniseres til menneskene i dag, er et annet spørsmål, men det er et viktig og interessant spørsmål, som blir fulgt opp i drøftingen senere i oppgaven.

⁶⁰ Meistad: 60.

⁶¹ Ibid: 63.

⁶² Ibid: 64.

2.2. Den firefoldige nåde

Guds svar på menneskets synd er nåden. Etter syndefallets faktum, grep Gud umiddelbart inn for å starte en helbredelses og gjenopprettelses prosess for å rette opp skadene etter fallet, både i den skapte verden og i det enkelte menneskes liv. Som resultat av Guds inngripen er det derfor ikke bare synden som hersker i mennesket og er til stede som en virkelig og nærværende faktor. Også Guds nåde er det. Ikke noe menneske er overlatt helt til seg selv i kampen mot det ondes makt. For gjennom nåden er Gud med hvert enkelt menneske. For å frelse mennesket fra synd, kommer altså Gud med sin nåde, en nåde som uttrykker seg på fire forskjellige måter i følge Wesleys tenkning, og som er til stede hele tiden, helt fra skapelsen av og til den dag da de hellige skal herliggjøres.⁶³

Wesley selv definerer nåde på flere måter, og i særdeleshet på to viktige måter. Først, i likhet med både Luther og Calvin, så Wesley nåde som ”ufortjent gunst” fra Guds side, noe han beskriver i sin preken ”Frelse ved tro”.⁶⁴ Men Wesley så også nåden på en annen måte, nemlig som Den hellige ånds kraft som er i stand til å hjelpe mennesker å leve etter Guds gode vilje.⁶⁵ Det er viktig her, synes jeg, å legge merke til at læren om synden, som hadde stor plass i Wesleys forkynnelse, ikke har et negativt siktepunkt, men at den ønsker å peke på løsningen, at Gud frelser fra syndens skyld og syndens makt. Dette forklarer antakelig hvorfor det var så viktig for Wesley å peke på syndens realitet i mennesket, slik han for eksempel uttrykker det i sin preken om arvesyndens.⁶⁶ Derfra kunne Wesley peke på løsningen, som var å forkynne den firefoldige nåde, eller å forkynne Kristus som prest, profet og konge.⁶⁷ Å forkynne Kristus i alle hans stillinger innebærer at Jesus er den som tilgir all synd. Han er prest som med sitt eget liv bar fram offer for Gud til soning for menneskets synder. Videre er Kristus profet, eller den som kom med Guds lov for at mennesket skulle leve etter den. Og til slutt er han konge, den som vi mennesker skal underordne oss som Herre, i stedet for å være styrt og underkuet av syndens makt. Wesley understreket også overfor sine predikanter hvor viktig det var å balansere disse sidene ved Kristus, for å unngå lovtrelldom på den ene siden, og lovløshet på den andre siden. Evangeliet er både bud og nåde. Og nåde blir dermed viktig,

⁶³ Wesley, John – Sermon 43, The Scripture Way of Salvation:19

⁶⁴ Wesley, Sermon 1 - Salvation by Faith:10

⁶⁵ Wesley, Sermon 9 - The Spirit of Bondage and of Adoption:106

⁶⁶ Wesley, Sermon 44 - Original Sin:54-65

⁶⁷ Wesley, Letter on Preaching Christ:486-489

Forutgående nåde – en motivasjonsfaktor til frimodig evangelisering?

ikke bare med tanke på å få tilgivelse, men også for å få kraft til å holde Guds bud og leve etter Guds vilje.

Forutgående nåde

Nåde er dermed alt fra Guds initiativ overfor oss mennesker, til Guds kraft i et menneskes liv for at det kan leve et liv etter Guds vilje. Nåden er til og med til stede før vi mennesker blir klar over at det i det hele tatt finnes noen nåde. Denne nåden er tenkt å følge mennesket hele livet igjennom. Nåden vekker oss for våre behov av Gud og at vi trenger Guds frelse. Dette kalles forutgående nåde, som jeg senere kommer utførlig tilbake til.

Rettferdiggjørende nåde

Videre så virker Guds nåde til rettferdiggjørelse. Nåden gis for å bekjempe syndens skyld i et menneske, og det er det som skjer i rettferdiggjørelsen. ”Vi blir tilgitt for alle tidligere og nåværende synder”⁶⁸, sier Wesley. Og han sier at alle som er rettferdiggjort gjennom tro på Kristus, også blir født på nytt.⁶⁹ Og de som slik er født på nytt ved Guds Ånd blir som nyfødte barn som gladlig tar imot ”den ekte, åndelige melk, så de kan vokse ved den til frelsen er nådd.”⁷⁰ Og dermed sier Wesley at nåden ikke er ferdig med sin gjerning gjennom å virke rettferdiggjørelse og ny fødsel. Guds verk fortsetter gjennom helliggjørelse og gode gjerninger.⁷¹ Den rettferdiggjørende nåde kan også betegnes som Guds verk **for** oss.

Helliggjørende nåde

Guds nåde virker også helliggjørelse i et menneskes liv. Dette betegnes ofte i metodistisk teologi, som Guds verk **i** oss. Nåden bekjemper ikke bare syndens skyld i et menneske, men også syndens makt, slik at et menneske ikke må synde, men kan leve et hellig liv etter Guds vilje. Som tidligere nevnt var Wesley opptatt av å forkynne Kristus i alle hans tjenester, som prest, profet og konge. Den helliggjørende nåde handler om Kristus som profet, eller som han som har åpenbart Guds gode vilje for oss mennesker, for at vi skal leve etter den. Dette betyr at budene fremdeles gjelder. De blir ikke opphevet av troen, noe Paulus tar opp i sine brev, og som Wesley videreførte i sin forkynnelse. Som kristne er vi kalt til å oppfylle loven, og på alle måter å gjøre godt mot andre, og det er Guds helliggjørende nåde som virker i oss slik at vi

⁶⁸ Wesley, Sermon 1 - Salvation by Faith:10

⁶⁹ Ibid:12

⁷⁰ 1.Pet.2,2

⁷¹ Wesley, Sermon 1 – Salvation by Faith:12

Forutgående nåde – en motivasjonsfaktor til frimodig evangelisering?

kan følge Guds bud og leve et hellig liv. ”For det er Gud som virker i dere både å ville og å gjøre etter hans gode vilje.”⁷²

Herliggjørende nåde

Men Gud er ikke ferdig med sitt verk før vi er likedannet med hans Sønn, derfor virker Gud også med sin herliggjørende nåde, slik at mennesket og for øvrig hele skapningen,⁷³ en dag skal fullkommengjøres, frigjøres og bli fullstendig gjenopprettet.

Således omfatter nåden en hel vei – frelsens vei - fra den spede begynnelse til den endelige fullendelse. Nåde, både som forutgående nåde, rettferdiggjørende/frelsende nåde, helliggjørende nåde og herliggjørende nåde, er det middelet Gud bruker for å føre mennesket fra fall til full gjenoppreisning. Guds mål er å gjenoppreise hele skapningen til sin opprinnelige tilstand av fred og harmoni.⁷⁴ Wesley bruker et hus som bilde på denne frelsens prosess, hvor nåden virker på oss mennesker for å gjenopprette alt det synden har ødelagt. Forutgående nåde utgjør trammen, mens rettferdiggjørelsen er døra, og helliggjørelsen rommene som vi skal bo i.⁷⁵

I denne oppgaven er hovedfokuset på trammen, noe som mer utførlig blir beskrevet i neste kapittel.

⁷² Fil.2,13

⁷³ Se Rom.8,21-22: ”for det skapte skal bli frigjort fra trelldommen under forgjengeligheten og få del i den frihet som Guds barn skal eie i herligheten. Vi vet at alt som er skapt, stønner og lider som i fødselsveer helt til denne dag.”

⁷⁴ Meistad:66

⁷⁵ Wesley, Principles of a Methodist:472

3. Forutgående nåde

I dette kapittel vil jeg si mer utførlig hva forutgående nåde er. I det foregående kapitlet ble hele nådebegrepet behandlet, men nå snevrer jeg det altså inn til å gjelde den forutgående nåde spesielt. Forutgående nåde handler for det første om at nåden er Guds initiativ overfor mennesket, og det skal først belyses. Dernest vil jeg redegjøre for at den forutgående nåde i følge Wesley var allmenn, altså i større eller mindre grad til stede i alle mennesker. Dette kommer til uttrykk gjennom menneskets samvittighet, men også i Den hellige ånds gjerning, slik Wesley ser det. Dette blir så beskrevet. Videre skal jeg si noe om den respons som nåden forutsetter, og dermed noe om samhandlingen mellom Gud og mennesker som blir så viktig, for til slutt i dette kapitlet å si noe om nådemidlene som kanaler for Guds forutgående nåde.

3.1. Guds initiativ

Forutgående nåde er uten tvil det at Gud griper inn overfor mennesket, og det er han som alltid er først ute. Gud tar initiativet. I den forbindelse vil jeg her ta med et interessant sitat fra Tore Meistad, som kommer med en viktig utdypning av menneskets totale forderv:

Overbevisningen om menneskets totale forderv er for så vidt en teologisk konstruksjon i den forstand at fordervet aldri eksisterer som en selvstendig realitet, siden mennesket hele tiden også er gjenstand for Guds nåde. "Det totale forderv" viser oss hva frelse er, fordi det forteller hva mennesket frelses fra. Men det beskriver bare de umiddelbare følgene av syndefallet, før Gud grep inn med sin nåde. Poenget er i dag at Gud har grepet inn og solidarisert seg med menneskene i deres kamp mot det onde.⁷⁶

Dette uttrykker at mennesket i dag er et resultat av Guds forutgående nåde. Gjennom syndefallet ble det totalt fordervet, som tidligere redegjort for, men så har Gud etter fallet, utsatt mennesket for sin nåde, sin forutgående nåde, og absolutt alle mennesker er derfor omfattet av denne Guds forutgående nåde. Reelt sett er ikke mennesket totalt korrumpert, men påvirket av Guds nåde.

Jeg har tidligere stilt spørsmålene: Har vi som mennesker når vi blir født inn i verden, frihet til å velge⁷⁷, eller var dette en frihet som kun var til stede før fallet? Hva skjedde egentlig i

⁷⁶ Meistad: 64.

⁷⁷ Jeg tenker her på frihet til å velge mellom godt og ondt, samt frihet til å svare ja eller nei på Guds tilbud om frelse.

Forutgående nåde – en motivasjonsfaktor til frimodig evangelisering?

fallet, og hva ble annerledes etter fallet? Og så har jeg beskrevet at mennesket mistet sin frihet, Gudsbildet ble ødelagt, mennesket ble syndig og fortapt og kan ikke selv velge å komme til Gud. Likevel er det rett å si at Wesley hevdet at mennesket fortsatt hadde en frihet, og med det mener han en frihet til å svare på Guds nåde i sitt eget liv. I seg selv er mennesket korrupt, men intet menneske er helt uten nåde i denne verden. Alle mennesker er i større eller mindre grad påvirket av Guds nåde.⁷⁸ Og denne nåden er det Wesley kaller den forutgående nåde, og den har gjort mennesket i stand til å respondere på Guds videre nåde. Dette betyr at slik mennesket er i dag, er det på grunn av nåden, og ikke på grunn av skapelsen. Det er ikke slik at bare deler av gudsbildet ble ødelagt i Fallet. Nei, alt ble ødelagt, sier Wesley, slik jeg allerede har redegjort for. Men vi har likevel frihet til å velge, og til å respondere på grunn av Guds nåde som er vist imot oss. Nåden gjør oss fri til fortsatt å velge mellom godt og ondt. Nåden gjør oss fri til å gjøre bruk av den nåde Gud til enhver tid gir. ”Intet menneske synder fordi det er uten nåde, men fordi det lar være å bruke den nåden det allerede har.”⁷⁹ Mennesket har fortsatt samvittighet, ikke fordi den ble spart i Fallet, men fordi den er vekket til live på grunn av Guds nåde. Wesley bygger dermed alt på Guds nåde og Guds initiativ overfor oss mennesker. Nåden gjør hele forskjellen.

Guds initiativ overfor mennesket kan sees helt ifra det øyeblikk da syndefallet var en realitet. Om mennesket er syndig, så er Gud nådig. Dette kommer tydelig fram av Wesleys utlegning av Genesis 3⁸⁰ som beskriver mennesket fall. Samtidig som dette er beretningen om syndefallet, er det like mye beskrivelsen av hvordan Gud grep inn med sin nåde overfor det falne mennesket.

1. For det første vender ikke Gud seg bort fra det syndige menneske, men han søker det syndige mennesket. Wesley skriver om dette i sine Notes:

Hvor er du, Adam? – Denne etterspørselen etter Adam må sees på som en nådehandling for å gjenopprette mennesket.⁸¹

2. For det andre gir Gud her, midt i forbannelsen av djevelens makt, et løfte som vil bli oppfylt i Kristus. Wesley sier følgende:

⁷⁸ Wesley, Sermon 85 – Working Out our own Salvation:512

⁷⁹ Ibid:512

⁸⁰ Wesley, OT Notes, Genesis 3,1-20

⁸¹ Wesley, OT Notes, Genesis 3,9

Forutgående nåde – en motivasjonsfaktor til frimodig evangelisering?

Et nådig løfte blir her gitt av Kristus som det falne menneskes befrier fra Satans makt. Ved tro på dette løfte ble våre første foreldre og patriarkene før vannflommen rettferdiggjort og frelst... Legg merke til at tre ting kommer fram her om Kristus: a) hans inkarnasjon, at han skal være kvinnens sæd b) Hans lidelser og død, som peker på at Satan skal skade hans hæl, altså hans menneskelige natur. C) Hans seier over Satan gjennom dette ... (Se Kol.2,15)⁸²

3. For det tredje lot Gud mennesket få leve, til tross for trusselen om død. Gud lar mennesket leve, selv om det synder.

4. Wesley kommenterer vers 24 slik:

Gud drev ham ut – dette betyr utestenging av ham og hans skyldige rase fra fellesskapet med Gud, som var paradises lykke og herlighet. Men hvor sendte han ham ut fra Eden? Han kunne med full rett ha jaget ham ut av verden, men han jaget ham bare ut fra hagen. Han kunne med full rett ha kastet ham ned til helvetet, slik de englene som syndet ble, da de ble utelukket fra det himmelske paradiset, men mennesket ble bare sendt til jorden som han ble gjort av. Han ble bare sendt til et arbeidets sted, ikke til smertens. Han ble sendt til jorden, ikke til graven, til verkstedet og ikke til fangehullet eller tukthuset, for å holde plogen og ikke for å trekke på lenker. Hans dyrking av jorden ville bli belønnet med at han kunne spise dens frukter. Så hans nye kontakt med jorden, som han var tatt av, viste seg å tjene gode formål. Legg derfor merke til at selv om våre første foreldre ble utestengt fra de rettighetene som de hadde i sin uskyldstilstand, ble de ikke kastet ut i fortvilelsen. Guds kjærlighetstanker bestemte for dem en ny prøvetid med nye muligheter.⁸³

Det er også interessant å legge merke til at Gud kledde opp mennesket etter syndefallet, etter at de ble oppmerksom på at de var nakne. Dette er et uttrykk for Guds omsorg og kjærlighet. Dette er en gjerning fra Guds side som viser oss to ting, skriver Meistad. For det første fikk Adam og Eva oppleve døden for første gang. Et dyr måtte nødvendigvis drepes for å kunne gi dem klær av skinn. Det andre vi ser er at dyrets død ble deres redning, noe som peker fremover mot Kristus og hans offerdød for oss mennesker. Fallet viser med all tydelighet at Gud griper inn og viser godhet og nåde mot mennesket for å hindre at de blir tilintetgjort på grunn av sin egen dumhet.⁸⁴ Og her er det viktig å legge merke til at Gud, uten at mennesket selv ber om det, kommer mennesket i møte med tilbud om oppreisning og nytt liv. Før et menneske tenker på Gud, tenker altså Gud på mennesket og har omsorg for det. Denne

⁸² Wesley, OT Notes, Genesis 3,15

⁸³ Wesley, OT Notes, Genesis 3,24

⁸⁴ Meistad:68

Forutgående nåde – en motivasjonsfaktor til frimodig evangelisering?

nådehandling er et av aspektene ved forutgående nåde, ifølge Wesley. Som vist ovenfor er synden et viktig utgangspunkt for all nåde. Synd er selvfølgelig en alvorlig sak, men synden fremstår ikke ”bare som negativ og mørk”, for synden får fram nåden. Der synden er, der kommer også Gud med sin nåde. ”Der synden var stor, ble nåden enda større.”⁸⁵ Dette er et aspekt som Wesley peker på i en av sine prekener.⁸⁶

Forutså ikke Gud at Adam ville misbruke sin frihet? Og var han ikke kjent med hvilke store konsekvenser fallet ville få for hele verden? Så hvorfor tillot han da denne ulydighet? Ville det ikke være enkelt for den Allmektige å hindre dette?⁸⁷

Wesley gir følgende svar på spørsmålene han stiller:

Gud forutså alt sammen, og han hadde visstnok makt til å hindre det. Men det var samtidig klart for ham at det på samme tid var best å ikke forhindre dette, for han visste at det onde som kom ut av fallet, ikke kunne måle seg med det gode som ville komme ut av nåden.⁸⁸

Paulus sier vel det samme når han uttrykker seg på denne måten:

Det er likevel annerledes med Guds nådes gave enn med Adams fall. På grunn av den enes fall måtte mange mennesker dø. Men Guds nåde er uendelig mye større: Den er en gave, og den gis til de mange i rikt mål på grunn av det ene menneske Jesu Kristi nåde⁸⁹

Og senere sier han: ”Men der synden ble stor, ble nåden enda større.”⁹⁰ Wesley søker å vise i prekenen sin hvordan mennesket på grunn av fallet har fått mulighet til å bli mer hellig og lykkelig på jorden, enn om fallet ikke hadde vært en realitet, og mer lykkelig i himmelen enn de ellers ville ha vært. Og hadde det ikke vært for fallet ville mennesket ikke ha kjent Guds kjærlighet og nåde slik det nå kan. Mennesket ville ikke ha kunnet kjenne dybdene i Guds kjærlighet, eller forstått hvor høyt Gud elsket verden, nemlig så høyt at han sendte sin egen sønn til jorden for å dø for syndere, og ugudelige mennesker. ”Men Gud viser sin kjærlighet til oss ved at Kristus døde for oss da vi ennå var syndere.”⁹¹

⁸⁵ Rom.5,20

⁸⁶ Wesley, Sermon 59 - Gods Love To Fallen Man:231-240

⁸⁷ Ibid:232

⁸⁸ Ibid:232

⁸⁹ Rom.5,15

⁹⁰ Rom.5,20b

⁹¹ Rom.5,8

Forutgående nåde – en motivasjonsfaktor til frimodig evangelisering?

At synd og ondskap er utgangspunkt for Guds nåde og godhet, er også noe som kommer til uttrykk i Jonas bok. Det som fanget Gud oppmerksomhet når det gjaldt storbyen Ninive, var ondskapen som rådet der.⁹² Og nettopp ondskapen ble utgangspunkt for Guds nåde og kjærlighet. Gud så at mange mennesker led mye i denne storbyen, og han ønsket å sette en stopper for lidelsen og urettferdigheten. Han ville sette en grense og tok derfor et initiativ overfor befolkningen med tanke på å skape en forandring i forholdene. Forandringen inntreffer så til slutt, og folkene blir frelst, og Gud åpenbarer at både mennesker og dyr er verdifulle for ham.⁹³ Dette er for meg et klart uttrykk for Guds forutgående nåde. Der synden er, der er også Gud til stede med sin nåde.

3.2. Den allmenne nåde

Guds forutgående nåde blir også kalt for Guds ”universelle” eller ”allmenne” nåde. Dette blir gjort av den enkle grunn at Wesley mente Gud virker på alle mennesker med sin nåde, uten unntak. ”Intet menneske er helt uten Guds nåde”, sier Wesley.⁹⁴ Gud er levende til stede i den verden han har skapt. ”Gud er til stede i Guds verden.”⁹⁵ Og i denne sin verden virker Gud med sin nåde. Forutgående nåde er det første ønske om å behage Gud, sier Wesley,⁹⁶ og fortsetter med å si at forutgående nåde handler om den første gryende bevissthet om hva som er Guds vilje, og en begynnende overbevisning om å ha syndet mot Gud. Eller Wesley kaller det for dragninger fra Gud, som igjen skaper ønsker og lengsler i menneskets hjerte etter Gud.⁹⁷ Om vi følger disse lengslene vil de bli sterkere og sterkere, sier Wesley. Han kaller også den forutgående nåde for ”det lys som Guds sønn har latt skinne i alle menneskers hjerter som er født inn i denne verden”.⁹⁸ Dette lys lærer oss, ifølge Wesley, å gjøre rett, elske barmhjertighet, og å vandre ydmykt for Gud. Wesley taler like gjerne om Den hellige ånd i denne sammenheng, for det er Ånden som fra tid til annen, arbeider i hvert menneske, selv om det likevel er sant at de fleste mennesker neglisjerer eller overser denne Åndens gjerning så fort som mulig, og som til og med etter en stund kan glemme eller fornekte at de har vært utsatt for noen slik påvirkning fra Den hellige ånd. Nåde er ikke bare snakk om tilgivelse av synd, men også en prosess som involverer et konstant nærvær av Ånden som stadig drar oss

⁹² ”Jeg har sett ondskapen der!” Jona 1,2

⁹³ Se samtalen mellom Gud og Jona i kapitel 4, særlig versene 9 -10.

⁹⁴ Wesley, Sermon 85 - On Working Out Our Own Salvation:512

⁹⁵ Klaiber & Marquardt 2001:94

⁹⁶ Wesley, Sermon 85 – On Working Out Our Own Salvation:509

⁹⁷ Wesley, Sermon – The Scripture Way of Salvation:44

⁹⁸ Joh.1,9

Forutgående nåde – en motivasjonsfaktor til frimodig evangelisering?

inn i forholdet til Gud, som noe varig og stadig fornyende.⁹⁹ Nåde er derfor så mye mer enn bare opplevd tilgivelse. Det er den forvandlende innflytelse fra Guds kjærlighet, nærværende og aktiv i menneskets liv. ”For Wesley er Åndens initiativ den dynamiske kraft i all nåde”, skriver Albert Outler.¹⁰⁰ Wesley er overbevist om at Den hellige ånd er i virksomhet over alt i verden for å gi alle mennesker del i Guds forutgående nåde, skriver Runyon.¹⁰¹ Den måten jeg forstår at Wesley mener at Den hellige ånd formidler den forutgående nåde på, er gjennom samvittigheten, noe Wesley gir uttrykk for i en preken¹⁰², men dette med samvittighetens plass vil jeg komme tilbake til.

Men Runyon stiller et interessant spørsmål: ”Hvorfor kan vi ikke overlate mennesket til Åndens gjerning?”¹⁰³ Så fortsetter han med å si at Wesley kom til en annen konklusjon. Den nåde som mennesket får gjennom den forutgående nåde, slik den blir formidlet av Den hellige ånd, er begrenset, ifølge Wesley. Men med Kristus kommer nåden uten begrensninger. Kristne er sendt ut i verden vel vitende om at Ånden forbereder veien i de menneskenes liv som de kristne går til, så vel som i sitt eget liv, med tanke på å gjøre forsoningen og den nye fødsel til en realitet.¹⁰⁴ Den hellige ånd er også i virksomhet blant mennesker som ikke tror og til og med blant mennesker som vender seg bort fra Gud, og Ånden blir ikke beskjemmet av vantroen som den møter. Og hvis Ånden ikke tar seg nær av slikt, skulle da vi gjøre det? spør Runyon.¹⁰⁵ Og så kaller han Wesleys syn for et optimistisk syn på nåden. Men Wesley er ikke optimistisk angående menneskets stilling skilt fra Guds nåde. Uten Guds nåde, er det som jeg tidligere har klargjort, intet håp for mennesket. Det er forlapt. Men siden Ånden er virksom, er det også grunn til optimisme. Og Ånden går lenger enn Kristus, hevder Runyon¹⁰⁶, for den er virksom på steder og i mennesker hvor Kristus enda ikke er kjent. Dette betyr ikke at Ånden er uavhengig av Kristus. Treenigheten er forent i alt sitt virke, og den Gud som handler gjennom Ånden er den samme Gud som Kristus åpenbarer som kjærlighet, og som søker å finne oss mennesker hvor vi måtte befinne oss. Maddox peker på at Wesley oppfatter Den hellige ånd til å ha to oppgaver, den ene er i forhold til de troende hvor Ånden inspirerer til videre vekst i troen, og den andre oppgaven er i forhold til verden.¹⁰⁷ Åndens oppgave i

⁹⁹ Runyon:29

¹⁰⁰ Outler 1964:33

¹⁰¹ Runyon:33

¹⁰² Wesley, Sermon 124 – Heavenly Treasure in Earthen Vessels:345

¹⁰³ Runyon:33

¹⁰⁴ Ibid:33

¹⁰⁵ Ibid:34

¹⁰⁶ Ibid:34

¹⁰⁷ Maddox 1994:123

Forutgående nåde – en motivasjonsfaktor til frimodig evangelisering?

verden er å overbevise ikke-troende mennesker om synd.¹⁰⁸ Og Den hellige ånd kan overbevise om synd uten bruk av noen som helst hjelpemidler, eller ved hvilket hjelpemiddel som helst,¹⁰⁹ sier Wesley. Men den mest vanlige metoden som Ånden bruker, er å overbevise syndere ved bruk av loven. ”Det er som regel loven, når den brukes mot samvittigheten, som får knust klippen.”¹¹⁰

Videre gjør Maddox oppmerksom på at Wesley talte om forutgående nåde i både bred og smal betydning.¹¹¹ I dens bredere betydning var alle menneskelige gjerninger og dyder, fra den første spede troens begynnelse til den høyeste form for helliggjørelse, noe som hadde sitt utgangspunkt i at Gud på forhånd hadde virket med sin nåde. Den mer smale bruken av forutgående nåde har sammenheng med Wesley syn på menneskets korrupte tilstand. Å tro at mennesket er helt korrupt vil lede til en lære om predestinasjon, var manges innvending.¹¹² Men Wesley løste dette ved å si, som jeg tidligere har berørt, at mennesket ikke lenger var helt korrupt, fordi Gud hadde vært i virksomhet med sin forutgående nåde, og dermed gjort mennesket i stand til å gi en respons til Gud på hans frelse.

Forutgående nåde formidler både tilgivelse og kraft som tidligere sagt. Dette er også noe som Maddox påpeker.¹¹³ Tradisjonelt sett har vestlige protestantiske teologer tolket nåde som guddommelig forlatelse og tilgivelse, mens østlige teologer har tolket nåde som Guds kraft til å fornye vår natur, påstår Maddox¹¹⁴, men Wesley benyttet seg av begge tolkningene, fordi nåde er Guds kjærlighet til oss mennesker, gjort synlig i Jesus Kristus. Og denne nåde formidler både tilgivelse og kraft, og gjør dermed fornyelse mulig.¹¹⁵ At den forutgående nåde formidler tilgivelse kan kanskje virke overraskende, sier Maddox¹¹⁶, all den grunn forutgående nåde går forut for syndstilgivelse av aktuell synd. Det vanlige mønsteret i det som Wesley også kaller Frelsens vei, og som er beskrevet i kapittel 2.2, er at Gud først formidler sin forutgående nåde, som så virker til omvendelse og deretter rettfærdiggjørelse (tilgivelse) og ny fødsel, og siden helliggjørelse. Men her påpeker Maddox at Wesley taler om at

¹⁰⁸ Wesley, NT Notes, Joh.16,8

¹⁰⁹ Wesley, Sermon 34 – The Original, Nature, Property, and use of the Law:442-443

¹¹⁰ Ibid:443

¹¹¹ Maddox 1994:84

¹¹² Predestinasjonslæren forutsetter mennesket totale forderv, så totalt at det fullt og helt er avhengig av Guds inngripen og utvelgelse.

¹¹³ Maddox 1994:87

¹¹⁴ Ibid:23

¹¹⁵ Runyon:26

¹¹⁶ Maddox 1994:87

Forutgående nåde – en motivasjonsfaktor til frimodig evangelisering?

arvesyndens skyld blir kansellert ved fødselen, på grunn av Jesu forløsning. Og på den måten blir tilgivelse også en del av den forutgående nåde. ”Ved Kristi fortjeneste er alle mennesker fridd fra arvesyndens skyld.”¹¹⁷ Som kraft virker den forutgående nåde en delvis fornyelse av de menneskelige sanser, slik at mennesket kan bli klar over sine behov, og Guds tilbud om frelse. Denne fornyelsen omfatter til en viss grad forstanden, både når det gjelder basiskunnskap om de guddommelige ting, og evnen til å skjelne mellom det som er moralsk godt og ondt.

I sin preken om den frie nåde, slår Wesley fast at ”Nåden eller Guds kjærlighet, hva angår frelsen, er fri i alle, og fri **for** alle.”¹¹⁸ Med det mente Wesley å si at nåden var fri i alle som den ble gitt til. Den var ikke avhengig av noen kraft eller fortjeneste i mennesket selv. Den var ikke avhengig av gode gjerninger eller rettferdighet hos mottakeren. Videre sier Wesley i den samme prekenen at nåden er fri for alle mennesker, og så går han i mot læren om predestinasjon. Han mente, og her tok Wesley kraftig i, at det var Guds klare hensikt å frelse alle mennesker, og ikke bare noen få utvalgte, og så siterer han salme 145: ”Herren er god mot alle, barmhjertig mot alle sine skapninger.”¹¹⁹ Men hvis Gud gir nåde til alle mennesker, hvorfor er da ikke alle mennesker frelst? Dette spørsmålet tar Wesley selv opp i den samme prekenen, og svarer med å si at det ikke står på Guds vilje.¹²⁰ ”For han vil ikke at noen skal gå fortapt, men at alle skal nå fram til omvendelse.”¹²¹ Og når noen ikke blir frelst, så er det fordi de selv ikke vil, sier Wesley. ”Men dere ville ikke komme til meg slik at dere kan ha liv.”¹²² Så er det altså ikke på grunn av Guds vilje, men menneskets egen vilje at noen går fortapt. Og denne frustrerende prisen er Gud villig til å betale, for å kunne bevare menneskets frihet, fastslår Runyon.¹²³

I Kristus utvalgte Gud hele menneskeheten til å bli fornyet etter den hensikt som vi ble skapt til, nemlig å bli Guds bilde. Forutgående nåde søker å vekke alle mennesker til denne mulighet, konkluderer Runyon.¹²⁴

¹¹⁷ Wesley, Minutes of some Late Conversations:277-278

¹¹⁸ Wesley, Sermon 128 – Free Grace:373

¹¹⁹ Ps 145,9; Wesley, Sermon 128 – Free Grace:380

¹²⁰ Wesley, Sermon 128 – Free Grace: 381

¹²¹ 2.Pet.3,9

¹²² Joh.5,40

¹²³ Runyon:39

¹²⁴ Runyon:42

3.3. Samvittighetens rolle

Wesley var også opptatt av at mennesket var skapt med samvittighet, noe som for Wesley var så sentralt at han kalte det ”vårt innerste vesen”.¹²⁵ Men han sa videre at samvittigheten slik den finnes i mennesker i dag, ikke er naturlig, men overnaturlig, da den er en gave fra Gud. Den er et produkt av Guds nåde. Samvittigheten er på en måte vekket til live av Guds forutgående nåde. Det betyr ikke at alle utslag av samvittigheten nødvendigvis er gudgitt og dermed til å stole på. Samvittigheten forener seg med Loven når det gjelder å fordømme synderen for Gud. Nådens rolle er således å fri oss fra denne samvittighetens fordømmelse. Og dette er noe Gud gjør i rettferdiggjørelsen. Wesley gir både samvittigheten og Loven en positiv rolle, og sier at den taler til oss på en direkte og autentisk måte, ifølge Runyon¹²⁶, uten at han forklarer noe nærmere hva akkurat det betyr. Men jeg kan tolke det til å være at Wesley mener samvittigheten er et såpass pålitelig instrument at den taler til oss om Gud og det som er godt. I sin preken om samvittigheten sier Wesley at samvittigheten er plassert et sted mellom Gud og mennesket.¹²⁷ Den står under Gud, men samtidig over mennesket, og den er som en fornuftig tanke som bekrefter det gode på den ene siden, men blir urolig overfor det onde på den andre siden. Samvittigheten er det i oss som gjør oss bevisst våre egne tanker, ord og handlinger, og som avgjør om de er gode eller onde. Noe av dette finnes i alle mennesker, sier Wesley videre,¹²⁸ og mener at folk flest forstår at det er en forskjell på godt og ondt, rett og galt. Mange snakker derfor om samvittigheten som noe naturlig, som noe vi har med oss fra skapelsen, og som da ikke ble ødelagt i syndefallet. Men Wesley tenker altså ikke slik om dette. Samvittigheten finnes i alle, sier han, men den er overnaturlig. Den er en gave fra Gud. Den er som tidligere nevnt, kun naturlig i betydningen allmenn, ellers er den overnaturlig. Dette er en del av Guds forutgående nåde, eller det er Den hellige ånds virke i et menneske. For det er Ånden som gjør et menneske urolig når det går imot Guds bud og vilje.¹²⁹ Wesley summerer opp hva samvittigheten er i kristen mening, på denne måten:

Det er den evnen, assistert av Guds nåde, som får oss til å se, på en og samme tid, vårt sanne jeg, vår egentlige natur og kvaliteten i våre tanker, ord og gjerninger, se de bud og regler vi skulle leve etter, og se hvor vi selv står i forhold til dette.¹³⁰

¹²⁵ Wesley, NT Notes, Hebr.9,14

¹²⁶ Runyon: 32

¹²⁷ Wesley, Sermon 105 - On Conscience:186

¹²⁸ Ibid:187

¹²⁹ Ibid:188

¹³⁰ Wesley, Sermon 105 – On conscience:189

Forutgående nåde – en motivasjonsfaktor til frimodig evangelisering?

Eller, som han også sier det, er samvittigheten evnen til å kjenne seg selv, kjenne Gud og hans ord, og vissheten om å være i overensstemmelse med dette ordet. Wesley nøler ikke med å kalle dette for en del av den forutgående nåde, og han sier klart at alle mennesker er berørt av dette.¹³¹ Wesley tydeliggjør at dette allmenne som finnes i alle mennesker og som han kaller både samvittigheten og den forutgående nåde, ikke er fra naturen, men at det er gitt av Gud. For han sier i den samme prekenen om samvittigheten at det ikke er naturen, men Guds sønn som er det sanne lys, som opplyser hvert menneske. Derfor kan vi si til alle at det er ”Han” og ikke naturen som har vist oss hva som er godt og rett her i livet. Og det er Guds Ånd som gir mennesker en viss følelse av uro når vi lever i utakt med det lys som Gud har gitt oss.¹³²

Men samvittigheten kan samtidig ikke gis full tillit. Den må testes mot Skriften, slår Wesley fast, for noen kan føle at de har syndet og dermed at de er fordømt, uten at Skriften fordømmer dem. Mens andre kan mene at samvittigheten gir dem lov og rett til å gjøre visse ting, men som Guds ord likevel ikke gir oss lov til å gjøre. Den mest vanlige og sunne måten som samvittigheten virker på er å vekke vår bevissthet om at vi lever borte fra Gud, at det å synde er alvorlig, og at vi derfor trenger til å omvende oss.¹³³

3.4. Respons og samhandling

La det være helt klart at frelse er Guds handling, og at Gud gir menneskene sin nåde. Likevel kreves det en respons fra menneskets side om vi skal få del i den nåde og frelse som Gud gir. Mennesket må med andre ord ta i bruk nåden, og til en hver tid å gjøre seg bruk av den nåde det får. ”Hvis Gud virker i deg, da må du arbeide på din Frelse. **Du** må gjøre det,” sier Wesley.¹³⁴ Og så taler han om menneskets ansvar for å gi respons til Gud. Forholder mennesket seg derimot passivt, vil det rett og slett ikke kunne nyte godt av Guds nåde og få del i frelsen. Men Gud er altså virksom, og det er særdeles viktig å legge merke til at det er hans gjerning som alltid kommer først. Uten at Gud først gjør noe, er mennesket heller ikke i stand til å gi en respons. Og Gud starter allerede før vi selv blir klar over det. Den forutgående nåde er at Gud søker oss, og i sin søken bruker han mange virkemidler for å vekke vår interesse så vi kan gi ham en respons tilbake.

¹³¹ Ibid:189

¹³² Ibid:188

¹³³ Runyon:32

¹³⁴ Wesley, Sermon 85 – Working out our own Salvation:509

Forutgående nåde – en motivasjonsfaktor til frimodig evangelisering?

Maddox gjør det klart at Wesley i god anglikansk tradisjon, forstod nåden dit hen at den kunne motståes, eller den krevde en samhandling.¹³⁵ Den var altså ikke uimotståelig som kalvinistene påstod. Maddox forstår nåden som en samhandlende nåde, eller som han liker å kalle det, en ”ansvarlig nåde”.¹³⁶ Ansvarlig eller ansvarliggjørende nåde som gir mennesket kraft og evne til å respondere på Guds initiativ. Runyon sier at Wesley forfejter en slags dobbelthet, hvor han på den ene siden beskriver hvor håpløse vi mennesker er, hvor fordervet og fortapt, og på den andre siden gjør klart sin overbevisning om at Gud intervensjonerer i denne håpløse menneskelige situasjon og åpner nye muligheter for oss. Slik markerer Wesley Guds klare initiativ og samtidig vårt ansvar til å gi respons til Gud.¹³⁷ Vi er på en måte helt håpløse, og samtidig ikke overlatt i en håpløs situasjon, fordi Gud har gitt oss av sin forutgående nåde. ”Det er ingen unnskyldning for dem som forsetter å synde og som legger skylden på sin skaper ved å si: Det er Gud selv og bare han som må frelse oss, for vi kan ikke frelse oss selv.”¹³⁸ Men Gud er allerede i arbeid med oss. Av naturen er vi riktig nok alle fordervet, men ingen er bare av naturen. For alle mennesker har Guds forutgående nåde i større eller mindre grad,¹³⁹ sier Wesley. ”Nåden er samhandlende og inviterer til partnerskap”, sier Runyon,¹⁴⁰ og gjør det klart at det er snakk om en samhandling ut ifra en genuin frihet. For Wesley sier:

Du vet hvordan Gud virket i ditt eget liv, da han fikk deg til å si: ”Det liv jeg nå lever, lever jeg i troen på Guds Sønn, han som elsket meg og gav seg selv for meg.” Han tok ikke bort din forstand, men opplyste og styrket den. Han ødela ingen av dine sanser, men de var mer levende enn noen gang før. Aller minst tok han bort din frihet, din kraft til å velge mellom godt og ondt; han tvang deg ikke, men **hjulp**et av hans nåde, **valgte** du som Maria, den gode del.¹⁴¹

Nå sier likevel Wesley at Gud kan virke på en uimotståelig måte noen ganger, men at hans mest vanlige framgangsmåte er å virke uten å ødelegge menneskets frihet. Og han liker å sitere Augustin: ”Han som har skapt oss uten vår hjelp, vil ikke frelse oss uten vår hjelp.”¹⁴²

Maddox påpeker at Wesley sier at det er viktig å gi respons til Gud, for Gud fortsetter ikke å virke på et menneske uten videre, eller i det uendelige, om ikke også mennesket reagerer og

¹³⁵ Maddox 1994:86

¹³⁶ Maddox 1994:92

¹³⁷ Runyon:28

¹³⁸ Wesley, Sermon 85 – On Working Out Our Own Salvation:512

¹³⁹ Wesley, Sermon 85 - On Working Out Our Own Salvation:512

¹⁴⁰ Runyon:30

¹⁴¹ Wesley, Sermon 63 – The General Spread of the Gospel:280

¹⁴² Ibid:281

Forutgående nåde – en motivasjonsfaktor til frimodig evangelisering?

gir respons til Gud.¹⁴³ ”Den hellige ånd vil gradvis trekke seg tilbake og overlate oss til hjertets mørke.”¹⁴⁴ Dette gjelder i forhold til både den forutgående nåde og den videre nåde. Det gjelder mennesker på vei til tro, så vel som mennesker som har fått del i troen og som går videre på troens vei. Nåden i alle sine former krever respons. Wesley er veldig klar på dette og sier at det er absolutt nødvendig å gi respons til Gud. ”Han vil ikke fortsette å puste inn i vår sjel om ikke vi puster tilbake til ham; om ikke vår kjærlighet, og våre bønner og takk returneres til ham.”¹⁴⁵

Mennesket har altså beholdt sin frihet i forhold til Gud, for nådens natur er ikke noe annet enn kjærlighet, og derfor kan den ikke tvinges på oss. Og heller ikke er den som sagt, uimotståelig, slik predestinasjonslæren hevder. ”Kjærlighetens Gud er villig til å frelse våre sjeler som han har skapt, men han vil ikke tvinge noen til å akseptere frelsen.”¹⁴⁶ Derfor blir mennesket invitert til samhandling med skaperen. Dette er også noe som gjelder i forhold til å dele troen med andre, for Wesley skriver:

Bare Gud forandrer hjertene, men likevel gjør han det vanligvis ved bruk av andre mennesker. Det er vårt ansvar å gjøre alt som står i vår makt, som om vi selv kunne forandre et menneske, og så overlate resultatet til Ham.¹⁴⁷

Altså, nåden i forhold til eget liv, uansett på hvilket stadium vi måtte befinne oss, krever respons og samhandling. Likeså vil det å formidle nåde til andre, også kreve samhandling, eller en aktiv og evangeliserende kirke, for å si det på en annen måte.

Om jeg nå skal prøve å summere opp det jeg har sagt og trekke ut hva den forutgående nåde formidler, vil jeg liste det opp på denne måten. 1. Den forutgående nåde gir liv til alle mennesker. Selv om Gud sa at mennesket skulle dø, fordi det syndet og var ulydig, har Gud latt oss mennesker få leve. Og selv om livet er begrenset og vi alle skal møte døden, har Gud gitt liv til alle mennesker. 2. For det andre har Gud gitt alle mennesker samvittighet gjennom den forutgående nåde, eller samvittigheten er vekket til live og har blitt et viktig instrument som det er mulig for alle mennesker å erkjenne Gud gjennom. 3. Videre har mennesket som et

¹⁴³ Wesley, Sermon 19 – The Great Privilege of those that are born of God:232-233

¹⁴⁴ Ibid: 233

¹⁴⁵ Ibid:233

¹⁴⁶ Wesley, Sermon 120 - On the Wedding Garment:317

¹⁴⁷ Wesley, Sermon 24 - Sermon on The Mount, Discourse 4:307

Forutgående nåde – en motivasjonsfaktor til frimodig evangelisering?

resultat av den forutgående nåde blitt utrustet med evnen til å skille mellom godt og ondt. 4. Vi har også fått evnen til å gjøre det gode som et resultat av den forutgående nåde. Selv om det er mye ondt i verden, som mennesket selv må ta mye av ansvaret for, har mennesket også evne til å gjøre det gode, uavhengig av om man har et bevisst forhold til Gud eller ikke. 5. Evnen til å leve i samfunn og fellesskap med Gud er også tilstede. Det finnes en resonans, eller en klangbunn i alle mennesker for Gud. Vi er som ”skapt for hverandre”. 6. Videre har nåden gitt alle mennesker en viss evne til å høre Guds kall. Det er mulig mange vil være tunghørt, eller ha vondt for å høre Gud, men mennesket har likevel fått åndelige sanser slik at det er mulig. 7. Evnen til å høre Guds kall blir så fulgt opp med evnen til å respondere på dette kallet. Mennesket har fått kraft til å gi et svar, til å gjøre noe aktivt i forhold til det kall det hører fra Gud. 8. Friheten til å velge er inntakt som et resultat av den forutgående nåde. Mennesket har ikke bare evnen til å se hva som er best, men også til faktisk å velge det beste, eller å velge det som tjener til det beste, som ikke nødvendigvis fremtrer som det mest tjenlige på kort sikt, men som vil være det på lengre sikt. 9. En viss trang til å ta i bruk nådemidlene for å få del i mer av den samme nåde, ligger der også som et resultat den forutgående nåde.

Kort summert kan vi også si at den forutgående nåde er Den hellige ånds liv og virke i verden, og det at mennesket søker etter Gud eller spør etter Gud.

3.5. Nådemidlene som kanaler for den forutgående nåde

I dette avsnittet vil jeg nevne alle nådemidlene, men kun beskrive noen av dem mer inngående.

Nådemidlene og bruken av dem stod sentralt hos Wesley, i hans forkynnelse og praksis, noe som gjenspeiles i flere av hans prekener¹⁴⁸ og i andre skrifter.¹⁴⁹ Han ble ikke minst, bevisst sin egen bruk av nådemidlene gjennom møte med mystikere, og tidligere mentorer, som William Law og Philip Molther, som på et tidspunkt begynte å neglisjere nådemidlene og argumentere for at det ikke lenger var nødvendig å gjøre bruk av dem. Disse to mente nemlig om seg selv at de hadde direkte tilgang til Gud gjennom sine opplevelser.¹⁵⁰ Dette skjerpet Wesleyes egen forståelse og bruk av nådemidlene, og Ole Borgen mener for eksempel at denne sterke vektleggingen på nådemidlene bidro til å hindre metodistbevegelsen å bli sekteriske

¹⁴⁸ Wesley, Sermon 16 – The Means of Grace, Sermon 24

¹⁴⁹ Brev til broren Samuel Wesley, 23.11.1736; Journal 10.06.1741 og 3.9.1741

¹⁵⁰ Runyon:109

Forutgående nåde – en motivasjonsfaktor til frimodig evangelisering?

og svermeriske.¹⁵¹ Maddox sier at Wesley kalte nådemidlene for ordinære kanaler for Guds nåde.¹⁵² Og Borgen skriver at nådemidlene er uunnværlige og nødvendige for alle som søker Guds nåde og frelse, enten det er frelse i betydningen rettferdiggjørelse, helliggjørelse eller herliggjørelse, for Gud har ordnet det på denne måten.¹⁵³ Og ved å unnlate å bruke nådemidlene stod en i konstant fare for å utslukke Ånden.

De som ikke lenger gjør bruk av nådemidlene, vil miste sin tro. Sant nok kan gudfryktighetens form bli opprettholdt, uten liv og kraft. Men troens liv og kraft vil ikke bli bevart uten at en tar vare på den ytre form¹⁵⁴ (som bruken av nådemidlene.)

Et annet sted skriver Wesley at en må passe seg for ikke å tro at målet kan oppnåes uten bruk av midlene for å komme dit.¹⁵⁵ Svermerne tror det, sier Wesley. De tror at de kan forstå Skriftene uten å lese dem og meditere over dem. Og det kan skje at Gud gjør overnaturlige ting når midlene ikke er tilgjengelige. Men vanligvis virker Gud altså all sin nåde gjennom nådemidlene. Wesley advarer dermed mot, på den ene siden, å ikke å gjøre seg bruk av nådemidlene, og på den andre siden å tro at nådemidlene i seg selv er målet eller at bruken av dem i seg selv utgjør hva kristen tro er. Nådemiddelet er kun et middel for å oppnå et mål, nemlig større kjærlighet til Gud. Og det å bruke nådemidlene i seg selv, uten at det er liv og kjærlighet til stede, har ingen ting med sann kristen tro å gjøre.

Wesley har et åpent og bredt syn på nådemidlene, og la vekt på bruken av både de tradisjonelle nådemidlene som han var kjent med fra den Anglikanske kirke, og de mer spesifikke midlene som ble brukt av metodistene, som klassemøter, kjærlighetsmåltid og pakts gudstjenester.¹⁵⁶ Wesley nevner fem innstiftede nådemidler.¹⁵⁷ Det første er **bønn**; privat bønn, familiebønn og offentlig bønn, mens det andre er **gransking av Skriftene**; å lese, meditere og høre Guds ord. Det tredje nådemiddelet han nevner er **nattverden**, som han mener bør benyttes ved alle anledninger som byr seg. Og det er viktig å være forberedt gjennom bønn og overgivelse til Gud før en går til nattverd. Det fjerde nådemiddelet er **faste**, som var vanlig for Wesley hver fredag. Det femte og siste nådemiddelet er ”**den kristne**

¹⁵¹ Borgen, Ole:95

¹⁵² Maddox 1994:193

¹⁵³ Borgen, Ole:96-97

¹⁵⁴ Wesley, OT Notes – Josva 22,25

¹⁵⁵ Wesley, Sermon 37 – The Nature of Enthusiasm:475

¹⁵⁶ Maddox 1994:194

¹⁵⁷ Wesley, Minutes:322-323

Forutgående nåde – en motivasjonsfaktor til frimodig evangelisering?

samtalen”, som med årene har forandret noe av sin opprinnelige karakter. Øyvind Helliesen har satt fokus på dette nådemiddelet i en avhandling, og han sier at Wesley oppfattet den kristne samtalen som et dynamisk begrep hvor innholdet forandret karakter i pakt med utviklingen av metodistbevegelsen.¹⁵⁸ Den kristne samtalen som utviklet seg til å bety flere ting, handlet i utgangspunktet om det kristne fellesskapet og dets betydning, og er i dag erstattet med menigheten eller det kristne fellesskap. De fem vanlige nådemidlene som vi opererer med i Metodistkirken i dag, og som det undervises om overfor konfirmantene er: dåp, nattverd, det kristne fellesskap, bønn og Guds ord, men i sin preken om nådemidlene sier Wesley imidlertid at det er tre hovedmidler blant nådemidlene, nemlig bønn, å granske Skriften og å gå til nattverd.¹⁵⁹ Wesley snakker også om situasjonsbestemte nådemidler, og nevner i den forbindelse både klassemøter og såkalte ”bands”, samt det å være på vakt, selvfornektelse, ta sitt kors opp og å praktisere Guds nærvær.

Metodismen var på mange måter en nådevekkelse, skriver Tore Meistad,¹⁶⁰ men den kastet likevel ikke fra seg de ytre former. Den gjorde stor bruk av nådens mange midler. Og ved å gjøre aktiv bruk av nådemidlene, fikk vekkelsens folk en stadig fornyet erfaring av Guds nåde. De ble avhengige av nåden. De forventet å vokse, og derfor søkte de stadig Gud gjennom nådemidlene. Og nådemidlene fungerte som gode kanaler og gav dem stadig del i mer av Guds nåde og kraft. Nå er det viktig å presisere at nådemidlene ikke har noen kraft i seg selv, og de virker heller ikke automatisk på noen som helst måte. Det er Gud selv som handler gjennom nådemidlene. ”Gud er selv ikke bundet til nådemidlene, men han har bundet menneskene til dem.”¹⁶¹ Det er heller ikke slik at Gud gir sin nåde som belønning for vår bruk av nådemidlene. Men den som bruker dem stiller seg tilgjengelig for Guds nåde på en særlig måte. Derfor er det viktig å bruke nådemidlene ofte og regelmessig.

3.5.1. Nattverd

Nådemidlene kan derfor også være et instrument for den forutgående nåde. I nattverden sies det for eksempel før en hver innbydelse følgende: Det er Jesus Kristus som inviterer oss til sitt bord, hvilket innebærer at alle som tror på ham er velkommen til å ta del i nattverden, uansett hvilken kirkelig tilhørighet man har. Videre er alle **som ønsker å tro** på Jesus velkommen til

¹⁵⁸ Helliesen:35

¹⁵⁹ Wesley, Sermon 16 – The Means of Grace:188

¹⁶⁰ Meistad:196

¹⁶¹ Meistad:199

Forutgående nåde – en motivasjonsfaktor til frimodig evangelisering?

å ta del i nattverden.¹⁶² Dette blir sagt fordi man i Metodistkirken legger stor vekt på at nattverden er et nådemiddel, og da kan og bør det benyttes for å få del i Guds nåde, enten man allerede er en kristen eller ikke. Og det vil da også innebære at man kan komme til tro på Jesus gjennom å ta del i nattverden. I sin journal skriver Wesley:

Nattverden er forordnet av Gud som et middel til å gi mennesker enten forutgående, eller rettferdiggjørende, eller helliggjørende nåde, alt etter hvilke behov den enkelte har.¹⁶³

Å tenke åpent om nattverden er noe jeg har fått med meg gjennom å ha vokst opp i kirken. Jeg har hørt det formidlet av menighetens pastorer, senere av kollegaer, og nå har det også blitt en del av min egen praksis å tenke og forkynne at nattverdbordet i Metodistkirken er et åpent nattverdbord. Dette blir bekreftet av Wesley i det ovenfor nevnte sitat. Jeg finner dette også bekreftet i dokumentet ”This Holy Mystery,”¹⁶⁴ noe jeg vil komme tilbake til senere når jeg drøfter hvor åpent nattverdbordet er eller bør være.

Wesley sier at nådemidlenes verdi ligger i om de bidrar til målet, nemlig om de øker vår kunnskap og kjærlighet til Gud. For bruken av nådemidlene er ikke noe mål i seg selv.¹⁶⁵ Videre i den samme prekenen sier han også at om midlene er skilt fra Guds Ånd, tjener de ingen hensikt. De operer ikke av seg selv, men bare i forbindelse med Den hellige ånds virke. Det er bare Gud selv som kan virke sin nåde i oss, og ikke nådemiddelet av seg selv. En viktig presisering, synes jeg. Det er for eksempel ingen kraft i brødet og vinen uten at Gud velsigner det og virker gjennom det med sin Ånd. Og Gud kan gi den samme nåde til oss uten slike midler. Ingen av nådemidlene vil heller gjøre soning for våre synder. Det er bare Jesu blod og det alene som kan det. Wesley presiserer dette ved å si at ikke engang det som Gud selv forordner, formidler Guds nåde til sjelen, om ikke vi stoler på Gud og ham alene.¹⁶⁶ Og dermed trekker han inn elementet om vår egen respons. Vi må stole på Gud. Men vi må også forstå, sier Wesley¹⁶⁷ at Gud står over alle midler, og ikke på noen måte er avhengig av dem. Vi må derfor passe oss for å begrense den Allmektige til å måtte operere gjennom gitte nådemidler. Det er heller ingen kraft i selve middelet, presiserer Wesley, for i seg selv er det

¹⁶² Dette er ikke skrevet ned eller formalisert på noen som helst måte, men likevel blir det ofte sagt i gudstjenesten i Metodistkirken. Selv sier jeg dette omtrent hver eneste gang.

¹⁶³ Wesley, Journal – 28.6.1740

¹⁶⁴ The Book of Discipline:697-743

¹⁶⁵ Wesley, Sermon 16 – The Means of Grace:188

¹⁶⁶ Wesley, Sermon 16 – The Means of Grace:189

¹⁶⁷ Ibid:200

Forutgående nåde – en motivasjonsfaktor til frimodig evangelisering?

en død ting. Avskilt fra Gud er det som et tørt blad, en skygge. Og det ligger heller ingen fortjeneste i å gjøre bruk av nådemidlene. Alle som søker Guds nåde skal gjøre det ved å bruke de midler Gud har gitt for å bringe oss sin nåde. Vi skal bruke midlene mens vi venter på at Gud vil gi oss sin nåde, og ikke legge bort bruken av disse midlene.¹⁶⁸ Alle som søker Guds nåde skal gjøre det ved å søke Gud i bønn, sier Wesley. Dernest å søke Gud i Skriften, og for det tredje ved å søke Gud i nattverden.

Nå vil det være naturlig å tro at de som er ”kommet så langt” at de søker Guds nåde og bruker nådemidlene ved å gå til nattverd, allerede er utsatt for Guds forutgående nåde. Det vil være naturlig å tro at den forutgående nåde har vekket dem til å se at de trenger Gud og hans frelsende nåde og derfor har begynt å søke den. Eller, som Wesley sier om de som skal søke nattverden, ”de vil komme i hu sine synder som noe alvorlig og en uutholdelig byrde.”¹⁶⁹ Likevel er det grunn til å tenke at nådemidlene også kan være kanaler for Guds forutgående nåde, at bruken av nattverden kan vekke en sterkere forståelse av egen situasjon og behov, og dermed skape en klarere og mer bevisst bønn til Gud om å få del i frelsen. Og slik blir nattverden et middel til å formidle den nødvendige hjelp til å ta imot mer tro, og til slutt frelsende tro. Det kan også tenkes at noen ”må gå” til nattverd flere ganger før de får del i den frelsende tro og med egne ord kan bekjenne seg til Jesus Kristus. I slike tilfeller vil det være naturlig å tenke at nattverden formidler forutgående nåde, en nåde som forbereder og ”modner” kommunikanten for å ta imot Jesus Kristus til frelse og nytt liv. Men hva alt dette betyr for forståelsen av nattverden kommer jeg tilbake til.

3.5.2. Field-preaching

Maddox antyder at ”field-preaching” må ansees som en kandidat til å være et middel for den forutgående nåde.¹⁷⁰ Selv om alle mennesker er utsatt for den forutgående nåde, vil det også være riktig å si at denne nåden kan være ”sovende” i et menneske. Wesley sier at det vil være sant at de fleste mennesker vil neglisjere eller overse Åndens gjerning i sitt liv, eller den forutgående nåde, og det så fort som mulig, og de vil etter en stund glemme eller fornekte at de har vært under noen påvirkning fra Gud.¹⁷¹ Hvis derfor Guds verk skal fortsette i deres liv, så må de igjen vekkes opp til den nåde som ligger sovende i dem, og til å se sine behov. Og her var field-preaching et hovedmiddel, i følge Wesley. I sin journal skriver han:

¹⁶⁸ Ibid:190

¹⁶⁹ Ibid:195

¹⁷⁰ Maddox 1994:229

¹⁷¹ Wesley, Sermon 43 – The Scripture Way of Salvation:44

Forutgående nåde – en motivasjonsfaktor til frimodig evangelisering?

Jeg prekte på kaia, hvor en stor folkemengde var til stede som ikke ville ha kommet til den andre siden av byen. Om ettermiddagen talte jeg ved det nye torget. Jeg finner ingen annen måte jeg kan nå de fortapte på. Dette er Guds vei, både når det gjelder å overbevise og omvende syndere.¹⁷²

Wesley skriver også:

Til denne dag er field-preaching et kors for meg, men jeg kjenner mitt oppdrag, og jeg ser ingen annen måte jeg kan forkynne evangeliet på til alle skapninger, enn denne.”¹⁷³

Field-preaching var på ingen måte Wesleys ide. Han ønsket ikke en gang å ta del i dette, men ble overtalt av sin venn og studiekamerat George Whitefield til å ta et slikt, for ham, så stort skritt. Han skriver i sin dagbok:

Jeg kunne til å begynne med ikke forsones meg med denne rare og fremmede måten å forkynne ute i det fri på, som Whitefield nå har gitt et eksempel på; for hele mitt liv (like til det aller siste) har jeg vært så nøye, like til minste detalj med orden og anstendighet, slik at jeg nærmest ville ha ansett det som en synd at mennesker ble frelst, om de ikke ble frelst i en kirke.¹⁷⁴

Mandag 2. april i 1739 skjedde det i Bristol, at Wesley holdt sin første utendørs preken til en forsamling på rundt tre tusen mennesker. Whitefield hadde forlatt Bristol dagen før og var på vei til Amerika, og nå var Wesley overlatt til seg selv med tanke på denne nye typen virksomhet. Første april turte han antakelig ikke preke utendørs, men dagen etter ”overgav han seg til å bli mer ”vill”, og til å proklamere de gode nyhetene om frelsen ute i det fri”.¹⁷⁵ Hvis vi tar i betraktning at Wesley ble overtalt, nærmest mot sin egen vilje, til å preke utendørs, kan vi si at dette nådemiddelet ble et nådemiddel, og et viktig sådant, fordi Gud valgte det for ham. Han forstod nok hele sitt liv hvor viktig det var å komme ut til folket, og han hadde en pasjon for å få flest mulig i tale, men samtidig måtte han altså kjempe med dette å hele tiden gå ut der folket var å finne. Men han var tro mot det Gud hadde vist ham, og holdt seg til field-preaching hele livet. Og det er også riktig å si at det var dette som gjorde metodistene til det de ble. Fra 2. april 1739 var vekkelsen et faktum og Wesley samlet til dels store forsamlinger i dagene og årene som fulgte. Snaue to måneder etter dette viktige

¹⁷² Wesley, Journal – 4.9.1763

¹⁷³ Wesley, Journal – 6.9.1772

¹⁷⁴ Wesley, Journal – 31.3.1739

¹⁷⁵ Wesley, Journal – 2.4.1739

Forutgående nåde – en motivasjonsfaktor til frimodig evangelisering?

vendepunktet skriver Wesley i sin dagbok, etter å ha prekt hele seks ganger i løpet av en dag, på forskjellige steder og til folkemengder på både rundt fire og syv tusen mennesker: ”Å, hvor Gud har fornyet min styrke. Jeg som før ble sliten av å preke to ganger om dagen.”¹⁷⁶

3.5.3. Dåp

Det vil også være på sin plass, synes jeg, å stille spørsmålet om ikke også dåpen kan være en klar formidler av Guds forutgående nåde. Dåpen formidler en nåde som gis til et barn før det selv er bevisst et forhold til Gud, og den nåde barna får i dåpen vil også bidra til å forberede dem på senere møter med sin Skaper og Frelser. I dåpen vaskes skylden fra arvesynden bort, sier Tore Meistad.¹⁷⁷ Luther gjør dåpen nødvendig for å virkeliggjøre korsets nåde for det enkelte menneske, og uten dåp blir frelsen ikke gjort virkelig for individet. Men Wesley på sin side tillegger ikke dåpen så stor betydning, noe som henger sammen med hans klare syn på nådemidlene, som han mener ikke har noen kraft i seg selv, eller at de skulle virke automatisk (ex opere operato).¹⁷⁸ Wesley fremhever sterkere forsoningens realitet, som betyr at barnet får ”nytte godt av” Jesu død og oppstandelse. Derfor er ikke dåpen nødvendig for at korsets nåde skal bli en realitet fra unnfangelens øyeblikk. I dåpen vaskes barnets **kollektive** del i synden (arvesynden) bort. Når synden senere blir **personlig** skyld fordi mennesket selv velger synden framfor å velge Gud, blir det ikke tale om at dåpen blir en renselse for den personlige synd. Her kan dåpen sees som et uttrykk for Guds forutgående nåde, sier Meistad videre, noe som jo betyr at Gud handler før mennesket selv tenker på å vende seg til Gud. Å underkjenne spedbarnets rett til dåp er derfor å underkjenne nådens betydning. Så langt Meistad.

Ole Borgen velger her et annet standpunkt, og sier at dåp neppe kan regnes som et instrument for den forutgående nåde. Da taler han om dåp av barn. ”Siden små barn får del i velsignelsene av forsoningen, og ikke er i stand til ved egen vilje å vende seg bort fra Gud, er det ingen behov for at dåp skulle formidle forutgående nåde for dem.”¹⁷⁹ Når det gjelder dåp av voksne, så kan de selvsagt ”utslokke Ånden” i sitt liv, men siden Wesley krever anger og en viss form for tro for å bli døpt, og forutgående nåde blir oppfattet som å gå forut for den rettferdiggjørende nåde, så må noe ha skjedd gjennom bruk av andre midler som for eksempel Guds ord forkynt og hørt, slår Borgen fast. Det er derfor intet behov for i Wesleys skjema å

¹⁷⁶ Wesley, Journal -29.5.1739

¹⁷⁷ Meistad:201-204

¹⁷⁸ Wesley, Sermon 16 – On the Means of Grace:201

¹⁷⁹ Borgen, Ole:127

Forutgående nåde – en motivasjonsfaktor til frimodig evangelisering?

inkludere dåpen som et middel for forutgående nåde.¹⁸⁰ Men dette kan etter min mening diskuteres. For selv om det er en realitet allerede før barnet er døpt, at det er befridd for arvesyndens skyld, så skjer det også andre ting i dåpen som jeg vil mene er av forberedende karakter. Og all den grunn barnet er spedbarn når det vanligvis døpes, vil Gud derfor gjøre noe i dåpen for og med barnet som barnet selv ikke vil være bevisst. Og dermed vil dåpen få karakter av å være forberedende. Wesley lister opp en rekke med ting som dåpen formidler til barnet:¹⁸¹ A) Det vasker bort arvesyndens skyld på grunn av Jesu forsoningsdød. B) Gjennom dåpen får barnet del i paktsfellesskapet med Gud. C) Og den dømte blir innlemmet i Guds kirke. D) Den som av naturen var vredens barn, blir gjennom dåpen Guds barn. E) Og den dømte er gjort til arving og skal få del i himmelens herlighet. Alt dette, som for spedbarnet er ubevisst, kan etter min mening sees på som en forberedelse på Guds videre gjerning i barnets liv, der det senere skal vokse til å selv erkjenne sin tilhørighet hos Kristus, og hva som har skjedd i dåpen. Og at det kan få kraft og mot til å velge å følge Jesus senere i livet, og frimodig bekjenne ham som det i dåpen ble døpt til, Kristus.

Verken Wesley eller Meistad sier noe særlig om foreldrenes rolle i dåpen. Det eneste Meistad sier er ”når den som døpes er et lite barn, uttrykker dåpen foreldrenes erkjennelse av at barnet først og fremst tilhører Gud.”¹⁸² Men foreldrene har en særdeles viktig rolle i dåpen. Uten dem blir det for det første ingen dåp. Det er de som bærer barnet til dåpen og med det velger å utsette barnet for Guds nåde. Dåpen, slik jeg ser det og formidler det i dåpsamtaler, er en sterk bekjennelse fra foreldrenes side som uttrykker tro på Gud og tillit til ham. Gjennom dåpen er det som om foreldrene sier: ”Vi våger herved å overlate barnet vårt i Guds hender, til ham som har skapt det og som barnet tilhører. Og vi overlater barnet vårt til ham for at han skal velsigne det og virke sin nåde i dets liv.” At foreldrene også må gi fra seg barnet og overlate det til presten under selve dåpshandlingen, forsterker handlingen som et symbol på at i dåpen blir barnet overlatt til Gud og får del i Guds nåde. Jeg vil mene, i tråd med Metodistkirkens lære, at barnet vil trenge videre nåde fra Gud ettersom det vokser opp, men at dåpen blir en viktig begynnelse og en forberedelse for et eget og bevisst gudsliv, og slik blir dåpen et uttrykk for Guds forutgående nåde. Foreldrene blir dermed viktige formidlere av denne Guds forutgående nåde når de bringer barna til dåpen, og der avlegger sitt dåpsløfte¹⁸³, som de

¹⁸⁰ Ibid:127

¹⁸¹ Wesley, A Treatise on Baptism:190-192

¹⁸² Meistad:204

¹⁸³ Dåpsløftet i Metodistkirken, fra ritualboken: Kjære foreldre. Dette barn bæres nå fram til den kristne dåp for å bli innviet til Gud og hans menighet. Så snart barnet er i stand til å lære, er det deres oppgave og plikt å sørge for

Forutgående nåde – en motivasjonsfaktor til frimodig evangelisering?

forhåpentligvis også vil oppfylle. Dermed er foreldrene med og formidler videre nåde til barnet som kan forberede dem for nye og viktige skritt på troens vei, slik at barnet selv en dag kan bekjenne den tro som det er blitt døpt til, og at det vil ende opp med å gjøre tjeneste for Gud, som er et uttalt mål ved oppfølgingen av dåpen, slik det er uttrykt i dåpsløftet som foreldrene må avgi.

Slik vil jeg mene at alle nådemidlene hører med som kanaler også for den forutgående nåde, men det kommer jeg mer tilbake til i neste kapittel.

at det blir undervist om dåpens betydning og hensikt, at det leser Bibelen og lærer Den apostoliske trosbekjennelsen, blir undervist i den kristne tros grunnsetninger og i kristen livsførsel. Dere må også lære barnet å vise ærbødighet for gudstjenesten både i kirken og i hjemmet. Etter beste evne skal dere ved kristen fostring og godt eksempel prøve å lede barnet til dypere forståelse av Guds kjærlighet og til tjeneste for vår Herre Jesus Kristus.

Vil dere høytidelig love, så langt det står til dere, å oppfylle disse pliktene?

4. Sammenhengen mellom forutgående nåde og evangelisering

Det jeg skal drøfte i dette kapittelet er sammenhengen mellom den forutgående nåde og evangelisering. Hvordan kan forutgående nåde bli en inspirasjon til frimodig evangelisering i dag? Og da vil jeg ta opp til drøfting spørsmålet om drivkraften til å evangelisere, eller hva det er ved den forutgående nåde som kan gjøre oss frimodige i vårt vitnesbyrd. Jeg vil også drøfte hva budskapet skal være som vi skal gå med til ande. Skal vi si til mennesker at de er fortapt eller skal vi si at de allerede er Guds barn på grunn av den forutgående nåde? En konsekvens av den forutgående nåde vil være, som allerede antydnet, et åpent nattverdbord, men hvor åpent skal et åpent nattverdbord være? Det er også noe som skal drøftes sammen med bruken av alle nådemidlene som formidlere av forutgående nåde.

4.1. Hva er drivkraften?

I forordet til boka "teologi og evangelisering", sier Earl G. Hunt, Jr., at autentisk evangelisering alltid må være grunnfestet i teologien,¹⁸⁴ noe som jeg tolker dit hen at evangelisering må motiveres ut fra teologien, og kun det. I introduksjonen til den samme boken påstår James C. Logan at kirken er blitt blodfattig, og antyder videre at kirken har glemt å formidle historien om den nådefulle Gud som oppsøker fortapte mennesker og finner dem, og som også kaller kirken til å delta i denne guddommelige leteaksjonen. Han spør så hvor det er blitt av den teologiske visjonen som en gang fantes i kirken og som førte til at kirken ledet mennesker til å akseptere Jesus Kristus som Herre og Frelser. Han ser at det er blitt et skille mellom evangelisering og teologi, og finner det problematisk. Det at disse to størrelsene ikke lenger hører sammen bidrar til at visjonen mangler, er hans påstand.¹⁸⁵ Selv tittelen på boka gir uttrykk for at det her er snakk om to størrelser, og Logan forundres over at de er blitt så forksjellige at de må knyttes sammen med et "og". Han slår imidlertid fast at evangelisering er en viktig teologisk oppgave for kirken, men sier seg samtidig enig med William J. Abraham at moderne teologi knapt vier evangelisering oppmerksomhet.¹⁸⁶ Abraham gir uttrykk for at det ikke bare er sørgelig, men tragisk å oppleve at emnet evangelisering ikke har fått større plass innenfor moderne teologisk arbeide, og at evangelisering er blitt overlatt til dem som har liten interesse for kritisk refleksjon. Han mener at moderne teologer dessverre har hatt en tendens til å overse temaet evangelisering.¹⁸⁷ Dette

¹⁸⁴ Logan 1994:7

¹⁸⁵ Ibid:11

¹⁸⁶ Abraham 1994:1

¹⁸⁷ Abraham 1989:1-2

Forutgående nåde – en motivasjonsfaktor til frimodig evangelisering?

som her er beskrevet gir også uttrykk for det som er mitt anliggende, nemlig at teologi og evangelisering henger nøye sammen og må henge sammen. I den ovenfor nevnte boken gjør alle bidragsyterne forsøk på å forene evangelisering og teologi med fokus på metodismens røtter. I den metodistiske vekkelsen var evangelisering og teologi ett, mener Logan. John Wesley drev teologi fra hesteryggen, hvilket må bety at han arbeidet med teologien samtidig som han var opptatt av å forkynne evangeliet til folk. ”Vi trenger hverandre”, gjentar derfor Logen.¹⁸⁸ Evangelisering og teologi trenger hverandre. Dessverre har teologien som disiplin fjernet seg fra livet og fra kirken, sier han. Den synes å ha funnet sitt hjem i det akademiske i stedet for i kirken. Mens evangelisering på sin side har blitt for opptatt av metoder, og har inntatt den pragmatiske holdningen at det som funker også er det som er rett, noe som Logan mener er resultat av manglende teologisk bevissthet. Derfor konkluderer han altså med at evangelisering og teologi er to størrelser som trenger hverandre.¹⁸⁹ Ved å ha et fokus på den forutgående nåden ønsker jeg å bidra til å peke på at teologisk arbeid er viktig, og teologi er avgjørende for hva vi tenker og gjør som kirke. Og slik blir det også en klar sammenheng mellom teologi generelt og evangelisering. Men det er også en klar sammenheng mellom forutgående nåde spesielt og evangelisering. Og denne sammenhengen mellom den forutgående nåde og evangelisering ligger i det at kirken evangeliser og må evangelisere, fordi Gud allerede har begynt å virke på mennesker som ikke tror. Likeså blir evangelisering helt nødvendig, for det Gud har begynt er og forblir bare en begynnelse som krever en oppfølging og en fortsettelse. Og denne oppfølgingen må kirken ta del i. På den ene siden kan ikke evangelisering finne sted uten at Gud på forhånd har virket med sin forutgående nåde på et menneske og gjort det i stand til å gi en respons. Uten dette forarbeidet vil kirkens forsøk på å nå fram med sitt budskap være nytteløse. Men på den andre siden blir ikke nåden det den var tenkt, om den ikke blir fulgt opp av et evangeliserende arbeid som kan fullføre den forutgående nådes begynnelse. For uten denne oppfølgingen vil mange mennesker nærmest forgjeves være utsatt for Guds nåde, i alle fall om vi måler etter det som er nådens hensikt og siktemål å forene oss med Gud gjennom rettferdiggjørelse, helliggjørelse og herliggjørelse. For uten en oppfølging er ikke nådens potensial blitt utnyttet, og den har ikke kunnet utrette det som var mulig for den å utrette i et menneskes liv. Derfor blir evangelisering så umåtelig viktig for å kunne fullføre Guds gode gjerning ved å gjøre Kristus kjent, menneskets behov likeså, og nådens rike muligheter i et menneskes liv gjennom troen på Jesus.

¹⁸⁸ Logan 1994:11-12

¹⁸⁹ Ibid:12-13

Forutgående nåde – en motivasjonsfaktor til frimodig evangelisering?

Den forutgående nåde, og hele nådeforståelsen i metodistisk teologi, blir selve drivkraften til å nå ut til andre med evangeliet, noe jeg vil utdype nærmere i det neste punktet.

4.1.1. Frelsesbudskapet som drivkraft

Jeg synes Tore Meistad har en interessant betraktning i sin bok under overskriften misjon og evangelisering.¹⁹⁰ Han sier for eksempel: ”Det er ikke den kristne som bringer Guds nåde inn i verden, for Gud er allerede i verden med sin nåde.”¹⁹¹ Og nettopp det at Gud allerede er i verden, og er virksom i verden, betyr at vi må samarbeide med Gud. For selv om Gud allerede er i verden med sin nåde, er han det på en begrenset måte. Den forutgående nåde, som er Guds nærvær i verden, slik jeg tidligere har vist, representerer en begrenset nåde, eller en nåde som venter på å slå ut i full blomst. Den er så langt bare forutgående for noe mer som skal og må komme for å lede fram mot det fullkomne. Og fordi det er slik, må alle kristne gå ut i verden for å fullføre den gjerning som Gud allerede har begynt. Og ute i verden må den kristne formidle mer av Guds nåde til verden. Det blir dermed kirkens oppgave å få ”verden” til å se at Gud allerede er virksom i verden med sin forutgående nåde som berører alle mennesker, og deretter få mennesker til å innse at de trenger mer nåde, slik at de kan bli rettfærdiggjort for Gud, bli fri fra syndens skyld, og så få kraft til å kjempe mot synden makt og alle syndens ødeleggelser som har rammet mennesket og skaperverket for øvrig. Meistad sier at vi er kalt til å gå i Guds fotspor, og tolke Åndens gjerninger for mennesker som ikke har tatt i mot nåden og gjennom dette vise at Gud er i virksomhet.¹⁹² Men vi skal som kirke ikke bare vise at Gud er virksom i verden. Det begrenser seg ikke til kun å drive opplysning, men kirken skal også gjøre kjent at Gud har en klar hensikt med at han er virksom i sin verden. Og hensikten er å gjenopprette alt det som ble ødelagt i fallet, og lede mennesket tilbake til Gud, til samfunn og fellesskap med ham, og til likhet med Kristus.¹⁹³ Ja, hensikten er å forløse og gjenopprette hele skaperverket.¹⁹⁴ Og så skal kirken bidra til å virkeliggjøre denne muligheten for mennesket.

Logan peker på at kirkens vesen har sin grunn i Guds eget vesen, i det at Gud er en Gud som sender ut. Som Gud har sendt sin egen sønn, har Kristus sendt kirken.¹⁹⁵ Og dette betyr da at det å være kirke, handler om mer enn å adlyde Gud og for eksempel være lydige mot

¹⁹⁰ Meistad:274-287

¹⁹¹ Ibid: 274

¹⁹² Ibid:274

¹⁹³ Gal.4,19

¹⁹⁴ Rom.8,19-23

¹⁹⁵ Logan 1994:17

Forutgående nåde – en motivasjonsfaktor til frimodig evangelisering?

misjonsbefalingen. Nå er det selvsagt viktig å adlyde Gud, hans bud og befalinger, men som kristne er vi likevel kalt til noe mer. Vi er kalt til å gjøre som Gud og være som Gud. Og hva er det Gud gjør og hva er det Gud er? Jo, Gud går ut. Han søker alle mennesker med sin nåde og kjærlighet. Selv da han utvalgte seg Israel, var det med tanke på å bringe nåde og frelse til hele verden. Meistad påpeker at Gud utvalgte en minoritet for at de skulle representere en større gruppe.¹⁹⁶ I Guds løfte til Abraham, ”i deg skal alle slekter på jorden velsignes,”¹⁹⁷ kommer dette til uttrykk, for utvelgelsen av Israel betydde ikke at frelsen bare ble gitt til Israel, men snarere tvert om at Israel ble gitt det spesielle ansvaret å representere frelsens mulighet til alle folk i hele verden.¹⁹⁸ Hva er det Gud er? Jo, han er nærværende og virksom i denne verden gjennom sin forutgående nåde og Den hellige ånd. Slik skal også kirken være nærværende i denne verden, og den skal være virksom med tanke på å slippe Guds nåde mer og mer til i verden.

Logan tar opp spørsmålet om hva som er drivkraften til å evangelisere, og sier at dagens kirke er vel kjent med misjonsbefalingen slik den er fremstilt i Matteus 28. Og kirken har en forståelse av å være kalt til å misjonere/evangelisere på grunn av denne befalingen. Men slik har det ikke alltid vært, hevder Logan.¹⁹⁹ Wesley selv har for eksempel bare fire referanser til Matteus 28 i sine prekener, og alle er knyttet til den makt som er gitt til Kristus. Han tar aldri opp selve mandatet i misjonsbefalingen. I sine Notes sier han bare dette:

Matt.28,19 Å gjøre alle folkeslag til disipler. Dette inkluderer hele planen i Kristi befaling.

Døpe og lære er de to hovedgrenene i denne planen. Og dette skulle bestemmes ut fra forholdene i følgende ting som gjorde det nødvendig å døpe voksne, jøder og hedninger, å lære dem før de ble døpt, å oppdra deres barn, og døpe dem før de ble undervist, slik jødiske barn i alle aldre først ble omskåret og deretter opplært til å holde alle de befalinger Gud hadde gitt dem.²⁰⁰

Logan presiserer dermed at befalingen om å gå ut ligger i Guds vesen, og i den sak at Gud selv har sendt sin Sønn og Den hellige ånd.²⁰¹ Meistad legger også vekt på noe av det samme når han sier: ”Det er Bibelens frelsesbudskap som helhet som gir misjonen sin rette plass i

¹⁹⁶ Meistad:277

¹⁹⁷ Gen.12,3

¹⁹⁸ Meistad:277

¹⁹⁹ Logan 1994:21

²⁰⁰ Wesley, NT Notes Matt.28,19

²⁰¹ Logan 1994:22

Forutgående nåde – en motivasjonsfaktor til frimodig evangelisering?

kirkens liv, og ikke bare henvisninger til skriftsteder som misjonsbefalingen i Matteus 28 eller lignende”.²⁰² Logan sier videre at nådens logikk er å bringe nåden ut til andre. Nåde som ikke deles med noen, er forgjeves. Og så sier han at Gud har gjort alt i og gjennom Kristus, derfor er Guds befaling egentlig å forkynne Kristus. Og det var dette som var Wesleyes store lidenskap, å forkynne Kristus i hans trefoldige gjerning som prest, profet og konge.²⁰³

Alt dette som nå er sagt, betyr at kirken må være nærværende i verden. Verden må ikke fryktes, men infiltreres. ”Verden er ingen jammerdal, men skueplass for Guds nåde”, sier Meistad,²⁰⁴ og legger til at det onde er veldig synlig i denne verden, slik at en kan få inntrykk av at det ikke stemmer at Gud er i verden med sin nåde. Men han sier videre at verden ser ond ut fordi menneskene ikke gjør bruk av Guds nåde. Derfor er løsningen ikke å trekke seg bort fra verden, men å gå inn i den for å virkeliggjøre Guds mål med den.²⁰⁵ Det synes å ha vært en klar tendens blant kristne i mange år å tenke at verden er farlig, og at en derfor må holde avstand til verden. Min egen bakgrunn og oppdragelse har vært preget av dette. Kristne må være på vakt og avgrense seg i forhold til verden, noe som gjerne resulterte i at det var visse ting en som kristen ikke engasjerte seg i om en ville ta troen på alvor. Idrett er et eksempel på det. Nå har dette bildet endret seg, og mange kristne deltar i idrett, til og med på toppplan. Selv innenfor filmbransjen i Hollywood er det nå blitt stuerent og viktig for kristne å etablere seg og bidra til å påvirke industrien, ifølge avisen Vårt Land, som skriver følgende i ingressen til en reportasje de hadde nylig:

I et halvt århundre har majoriteten av kristne i USA rettet en fordømmende pekefinger mot Hollywood. Nå satses det målbevisst på å sette unge, kristne filmskapere i stand til å klatre til topps.²⁰⁶

Jeg vil likevel hevde at det finnes holdninger og krefter i verden som en kristen skal være på vakt overfor, og som en må ta avstand fra, men verden som sådan er likefullt Guds verden, og må av den grunn ikke unngås. En kristen er ikke av denne verden,²⁰⁷ men verden er like fullt arena for den kristnes liv og virke, fordi verden også er arena for Guds nåde. ”Kirken er

²⁰² Meistad:275

²⁰³ Logan 1994:24

²⁰⁴ Meistad:274

²⁰⁵ Ibid:275

²⁰⁶ Vårt Land, reportasje lørdag 4.11.2006:21-25

²⁰⁷ Joh.15,19;17,13-16;1. Joh.4,1-6

Forutgående nåde – en motivasjonsfaktor til frimodig evangelisering?

representant for Guds kjærlighet i verden,” skriver Klaiber og Marquardt.²⁰⁸ Og dette betyr at der hvor synden hersker, der må også kristne mennesker være for å påvirke og gjøre noe med problemene som synden fører til, hva enten det dreier seg om syndige samfunnsstrukturer som er preget av sosial urettferdighet, eller det er tale om personlige og åndelige problemer som enkelte mennesker lider under. En tilbaketrekning fra verden vil være å holde tilbake det verden trenger aller mest, nemlig Guds nåde. Derfor er den utvikling som har skjedd på dette området positiv. Det er tjenlig at kristne begynner å se på verden som Guds verden, og et sted hvor kirken må være fullt og helt nærværende med hele seg.

4.1.2. Hva er det ved den forutgående nåde som kan gi oss frimodighet?

Her vil jeg kort peke på to ting. Det første for å tydeliggjøre enda mer noe jeg allerede har sagt, nemlig hvilken oppmuntring det er at Gud allerede er i virksomhet i denne verden. Tanken på det, gir god grunn til frimodighet. For vårt engasjement i evangeliseringens tjeneste blir da egentlig bare å fortsette den gjerning som Gud allerede har begynt. Vi går i Guds fotspor og trenger dermed ikke å trække opp stien selv. I forhold til tanker om at den kristne skulle invadere et annet menneske gjennom å presentere evangeliet for det, har jeg dette å si at Gud i så fall allerede har ”invadert” dette mennesket. Nå synes jeg for øvrig at det ikke er riktig å omtale dette som å innvadere et annet menneske, selv om beskyldningen kan dukke opp. Men Gud innvaderer ikke et menneske, selv ikke når vi taler om den forutgående nåde som er gitt til alle mennesker. Nå vil det være riktig å si at ingen mennesker har mulighet til selv å velge om det vil være utsatt for den forutgående nåde. Det er noe Gud bare gjør, uten å spørre en eneste en av oss. Men å kalle dette for invadering i en eller annen form vil bare være å si at vi ikke har forstått nådens og Guds vesen. For selv om vi kan si at den forutgående nåde er tilstede helt uten vår egen vilje, så øver ikke den forutgående nåde vold på mennesket på noen som helst måte. Den sikrer derimot menneskets frihet, slik at det faktisk er reelt fri til å avstå fra eller til å takke ja til videre nåde. Så det at Gud allerede er tilstede i mennesket og har sikret menneskets frihet, gir grunnlag for kirkens frimodighet med tanke på å dele troen og vitnesbyrdet med andre. Ofte kan det nok være våre egne innvendinger også, en egen indre stemme, som får troende mennesker til å tenke at de må være forsiktige i forhold til det å presentere evangeliet og ”invadere” andre med Gud. En kristen må selvsagt være høflig og taktfull i all sin ferd, men det er en annen sak. Spørsmålet som her drøftes er om det er uhøflig å presentere Gud og hans nåde for andre mennesker, og

²⁰⁸ Klaiber & Marquardt:369

Forutgående nåde – en motivasjonsfaktor til frimodig evangelisering?

det er det ikke. Gud har allerede presentert seg gjennom den forutgående nåde, og det skal kirken følge opp. Når kirken så går ut til andre med evangeliet beveger den seg aldri på ”ukjent mark”. Den troende er aldri først ute, for Gud har allerede vært der, og således vil kirken i sine framstøt aldri komme til steder Gud ikke finnes, men alltid støte på noe av Gud, uansett hvor kirken måtte gå og hvilke mennesker den måtte treffe på. Det er som salmisten uttrykker det:

Hvor skal jeg gå bort fra din Ånd, hvor skal jeg flykte fra ditt åsyn? Farer jeg opp til himmelen, er du der, rer jeg leie i dødsriket, er du der. Tar jeg morgenrødens vinger på og slår meg ned der havet ender, så fører du meg også der.²⁰⁹

Gud er overalt med sin gode nåde, for at kirken også skal våge å bevege seg overalt, til og med ut i de mørkeste områder og til de mest marginaliserte grupper av mennesker.

En annen viktig ting som gir grunn til frimodighet når det gjelder å snakke med andre om troen, er vissheten om at alle mennesker er utrustet med et mottagerapparat, som et resultat av den forutgående nåde. Mennesket har fått åndelige sanser som det kan høre og sanse Gud med. Mottagerapparatet må gjerne være dårlig, og mottakerforholdene likeså. Eller det er ofte slik at mennesket ikke er særlig trent til å bruke sine åndelige sanser, og når en prøver er det alltid mye støy å oppleve. Men mottagerapparatet finnes. De åndelige sansene er til stede, og det er oppmuntrende. For det betyr at det er mulig å formidle noe av den åndelige virkelighet til mennesket. Og det er aldri forgjeves å prøve å formidle tanker, erfaringer, bilder og et nærvær av Gud. Evangeliet kan bli hørt, og også til en viss grad forstått, og dermed også tatt imot. Den som skal kommunisere de gode nyheter, strever derfor ikke forgjeves. Det er aldri nytteløst eller uten håp å formidle Guds nåde.

Kirken må være nærværende i denne verden, men dens nærvær kan ikke være passivt. Kirken må være aktiv gjennom å formidle nåde ved bruk av de midler Gud har stilt til disposisjon for sin nåde, nemlig nådemidlene. Og det vil jeg se nærmere på i den videre drøftingen.

4.2. Aktivt nærvær i verden gjennom bruk av nådemidlene

Gud er suveren nok til å virke uten midler, men vanligvis formidler han sin nåde gjennom bestemte kanaler for denne nåden, kanaler som vi kaller nådemidler, slik jeg tidligere har

²⁰⁹ Ps 139,7-10a

Forutgående nåde – en motivasjonsfaktor til frimodig evangelisering?

beskrevet det. Ofte tenker vi at nådemidlene bare er til bruk for troens folk, men hvis det er slik at Gud formidler sin nåde gjennom bestemte midler, må det også gjelde overfor ikke-troende. For hvordan kan et menneske komme til tro uten at Guds nåde på en eller annen måte er blitt formidlet til det mennesket? Siden den nåde alle mennesker har fått del i gjennom den forutgående nåde er utilstrekkelig, om den ikke blir fulgt opp av respons og mer nåde, må Gud selvfølgelig ha forordnet et eller flere nådemidler også til mennesker som ikke tror. Og det har han. Nådemidlene er Guds kanaler for dem som ikke tror, så vel som for dem som allerede tror. Det er fokus på nådemidlene som kanaler for den forutgående nåde, og som formidler av nåde til ikke-troende jeg her vil ha.

4.2.1. Ordet og forkynnelse

Guds ord er et viktig nådemiddel, som også formidler noe til den som ikke tror. Ordet har en opplysende funksjon, og det opplyser mennesker om Gud, hans eksistens, hans kjærlighet og hans tanker for menneskene i denne verden. Ordet opplyser også om menneskets behov og menneskets muligheter på grunn av Guds nåde. Men Ordet har også en kallende funksjon. Det kaller på mennesker til å vende seg til Gud, søke Gud og omvende seg til ham for å ta imot hans tilgivelse, nåde og store kjærlighet. Ordet, slik det både blir lest og hørt, er dermed et viktig nådemiddel. Siden det nå er slik at mange mennesker ikke kommer til kirke eller lignende steder for å høre Ordet, og mange mennesker heller ikke leser i Bibelen selv, blir forkynnelsen viktig, ikke minst forkynnelse i møte med ikke-troende. Jeg vil derfor peke på noe av det som biskop Kenneth L. Carder sier om Wesley og hans forkynnelse som et aktivt nådemiddel for ikke-troende mennesker. Han har en spennende presentasjon av Wesley og hans budskap.²¹⁰ Han sier for det første at Wesley trodde det var Guds vilje at alle mennesker skulle bli frelst og formet av Guds nåde.²¹¹ Dette var Wesley's utgangspunkt. Han fortsetter så med å si at Wesley på mange måter var predikanten, og at det var gode grunner til at han må betegnes som det, selv om andre var større predikanter enn ham selv og mer veltalende, som for eksempel George Whitefield. Men Wesley var like fullt predikanten, hevder Carder. I sin Journal skriver Wesley: ”Midt på dagen prekte jeg i Woodseats, og om kvelden i Sheffield. Jeg lever av å preke.”²¹² I følge Carder var Wesley predikant og det med stor P, fordi Wesley mente at det var **forkynnelsen** som var det viktigste middelet Gud brukte for å bringe

²¹⁰ Carder:81-94

²¹¹ Ibid:82

²¹² Wesley, Journal 28.07.1757

Forutgående nåde – en motivasjonsfaktor til frimodig evangelisering?

nyfrelste inn i fellesskapet og nære dem til videre tro og et hellig liv.²¹³ Hovedoppgaven til apostler, evangelister og biskoper i urkirken, var i følge Wesley å forkynne Guds ord.²¹⁴ Og forkynnelsen hadde to hensikter, å omvende og fostre. Wesleys muntlige prekener, som han holdt fritt uten noen form for manus, en teknikk han lærte seg i Oxford og praktiserte allerede fra 10. november 1734, ble holdt med tanke på å proklamere evangeliet til ikke-troende og invitere til frelse.²¹⁵ Wesleys skrevne prekener derimot, var gitt med tanke på undervisning og videre fostring. At Wesley prekte uten manus er en interessant opplysning, som vitner om at han var opptatt av kommunikasjon og hvordan han best mulig kunne formidle Ordet til andre mennesker. Uten bruk av manus var han selvsagt også fri til å tilpasse formen inn mot de menneskene han til en hver tid talte til, og han kunne også lettere tilpasse innholdet, både med tanke på lengde og ordbruk, alt etter hvem han til en hver tid kommuniserte med. Jeg får også inntrykk av at Wesley varierte innhold og form etter hvordan han følte at budskapet fikk innpass og ble mottatt. Dette er noe som for eksempel kommer til uttrykk når han skriver følgende i dagboka si:

Om kvelden gikk jeg til et selskap i Wapping, trøtt i kroppen og nedbøyd i ånden. Jeg hadde til hensikt å preke over Rom.3,19, men fikk ikke åpnet munnen: Og hele tiden mens vi sang, var tankene opptatt av Hebreerbrevet uten å vite hvor. Så jeg bad om ledelse og åpnet bibelen på Hebr.10,19:”Så kan vi da, brødre, i kraft av Jesu blod med frimodighet tre inn i helligdommen. Han har innviet en ny og levende vei for oss dit inn gjennom forhenget, det vil si hans jordiske legeme. Når vi har så stor en prest over Guds hus, så la oss tre fram med oppriktig hjerte i troens fulle visshet, med hjertet rensset for vond samvittighet og legemet badet i rent vann.” Mens jeg oppriktig inviterte alle syndere til å ”tre inn i helligdommen” ved den ”nye og levende veien som han har innviet”, begynte mange av de som hørte på å kalle på Gud med høye rop og tårer. Noen sank sammen og mistet all sin styrke; andre ristet og skalv: noen ble rammet av krampaktige bevegelser i alle deler av kroppen, og det så kraftig at ikke en gang fire og fem menn var i stand til å holde på en av dem.²¹⁶

Dette er et av mange eksempler på hvilken betydning det hadde for Wesley at han var åpen for Åndens ledelse, samtidig som han var så fri at han kunne tale akkurat de ordene som var viktig for den aktuelle situasjonen der og da. Carder mener at den måten Wesley og hans

²¹³ Carder:82

²¹⁴ Wesley, NT Notes – Acta 6,2

²¹⁵ Carder:82

²¹⁶ Wesley, Journal 15.06.1739

Forutgående nåde – en motivasjonsfaktor til frimodig evangelisering?

predikanter forkynte Kristus på, var mye av årsaken til den veksten bevegelsen hadde.²¹⁷ Det var alltid snakk om å forkynne ”den enkle sannhet for enkle mennesker.”²¹⁸ Stilen skulle være enkel og lett forståelig, og de skulle unngå å bruke vanskelige ord, ord som vanligvis ikke ble brukt i dagligtale. Videre var det viktig å forkynne Kristus i alle hans ”stillinger”, nemlig som prest, profet og konge,²¹⁹ slik jeg har redegjort for tidligere. Maddox sier at det var viktig for Wesleys predikanter å følge det mønsteret som Kristus selv fulgte, noe som betydde at predikantene skulle passe på at det var balanse mellom Kristi store nåde og tilgivelse for våre synder på den ene siden, og Kristi forventninger om en fornyelse av vår natur på den andre siden. Predikantene skulle unngå en hver form for lovisk forkynnelse av Kristus som profet, uten også å forkynne ham som prest og den som tilgir all vår synd, eller motsatt, de skulle unngå å forkynne en lovløs Kristus som prest uten å forkynne Kristus som konge. Det Wesley ville sikre gjennom dette mønsteret var at Guds nåde gjort kjent i Kristus som prest ikke skulle skilles fra det ansvar til disippelskap som Kristus modellerer som profet og som forventes av hans etterfølgere fordi Kristus er konge.²²⁰

4.2.2. Bønn

Bønn er et annet viktig nådemiddel, og da er det viktig synes jeg å presisere at bønn ikke bare er barnets tale og kommunikasjon med sin himmelske Far, selv om det er en meget viktig side av bønningen. For Jesus lærte sine disipler å be: ”Fader vår, du som er i himmelen.”²²¹ Men bønningen er også et nådemiddel som åpner opp for en helt ny relasjon med Gud og siden en dialog. ”Hver den som påkaller Herrens navn, skal bli frelst!”²²² gir uttrykk for at bønn også er et nådemiddel for den som enda ikke tror og kan kalle Gud for sin far. Etter Jesu oppstandelse fra de døde, var to av hans disipler på vei hjem til Emmaus. På veien kom Jesus og slo følge med dem, men de kjente ham ikke i igjen. Da de var ved veis ende og den fremmede ville gå videre, ba de: ”Bli hos oss!”²²³ Disiplene kjente ikke igjen Jesus, og de visste ikke hvem de bad til, og likevel ba de, og de bad en god bønn, for Jesus ble og siden åpenbarte han seg for dem. Dette sier noe, synes jeg, om at bønn kan brukes av alle mennesker. Det er ikke nødvendig å tro på Gud en gang for å be, eller å kjenne Gud, tilhøre hos ham eller å forstå hvem han er. Det er mulig å be og rett og slett se hva som skjer. Nå skal det legges til at de to

²¹⁷ Carder:83

²¹⁸ Wesley, forord til prekenene, Works Volume 5:2

²¹⁹ Maddox gir en god forklaring på hva som ligger i begrepet ”å forkynne Kristus”, Maddox 1994:109-114;

²²⁰ Maddox 1994:113

²²¹ Matt.6,9

²²² Rom.10,13

²²³ Luk.24,29 (Hele historien står i Luk.24,13-35)

Forutgående nåde – en motivasjonsfaktor til frimodig evangelisering?

nevnte Emmausvandlerne kjente det godt å være sammen med den fremmede, noe som antakelig bidro til å gi dem frimodighet nok til å be slik de ba. Jeg vil derfor mene at det er kirkens oppgave å bidra til å skape en slik åpenhet i forhold til Gud, at hvem som helst kan få frimodighet til å be: ”O bli hos meg!” Kirken har en oppgave i å skape gode opplevelser og en atmosfære som kan gjøre folk godt, selv om de ikke selv kan beskrive eller definere hva dette gode er. Om atmosfæren og opplevelsen kan bidra til at mennesker begynner å be, så kan også Kristus åpenbare seg og skape tro i deres hjerter, slik at Gud blir Far for dem. Bønn er således et nådemiddel for ikke-troende så vel som for troende mennesker.

4.2.3. Kirken

Kirken er et annet nådemiddel, og et meget spennende nådemiddel på den måten at det både selv er et nådemiddel, samtidig som det er bærer av flere andre nådemidler. Wesley definerer kirken ut i fra det nye testamente og religionsartikkel 19 som sier dette:

Jesu Kristi kirke er en forsamling av troende mennesker, hvor Ordet forkynnes rent og sakramentene forvaltes rett.²²⁴

Kirken består av troens folk, og ”der hvor to eller tre troende er samlet, der er kirken,”²²⁵ sier Wesley. Og det betyr for ham at selv en kristen familie med rette kan kalles for kirken. Metodistkirken er en bekjennerkirke. For å bli medlem i full forening må man bekjenne sin tro. Dette kjennes helt rett og riktig ut, også ut i fra den ovenfor nevnte definisjonen av kirken. Den er samlingen av de troende, de som kan bekjenne sin tro på Jesus Kristus. Slik er det ikke i Den norske kirke. Der er alle dømte medlemmer, enten de bekjenner troen eller ikke. Avisen Dagen hadde en interessant leder om akkurat dette for ikke så lenge siden, hvor de blant annet sier:

Herren bygger kirken på mennesker som bekjenner troen på Jesus som både sann Gud og sant menneske. Likevel er idealet om den bekjennende kirke merkelig fraværende i stat-kirke-debatten. Flere ting er viktige å merke seg i avsnittet om Peters bekjennelse. Blant annet er det en indre sammenheng mellom et bekjennelsesspørsmål og et bekjennende svar. Bekjennelsesspørsmålet er per definisjon noe som de troende blir konfrontert med. I Matt 16 er det Jesus selv som stiller spørsmålet. Dypest sett er det kanskje slik også når kirken konfronteres med andre bekjennelsesspørsmål. Det bekjennende svaret er dessuten kjennetegnet av sikker trosvissnet (”du

²²⁴ Wesley, Sermon 74- Of the Church:396

²²⁵ Ibid:392

Forutgående nåde – en motivasjonsfaktor til frimodig evangelisering?

er Messias, den levende Guds sønn!”) Videre lærer vi at kristen trosbekjennelse er kristosentrisk og har læren om Kristi to naturer (sann Gud og sant menneske) som sentralfokus. Og vi lærer at kristen trosbekjennelse er skriptosentrisk (“Kjøtt og blod har ikke åpenbart deg dette, Peter, men min Far i himmelen”). Dessuten er det altså et sentralpoeng i teksten at rett trosbekjennelse er kirkens grunnvoll. For Herren bruker uttrykket ”min menighet”. Han kaller ikke ”statskirken” eller ”rådskirken” eller ”den politikerstyrte kirke” eller noen som helst annen jordisk kirkestyrringsordning for grunnvoll. Men han sier ”min menighet” om bekjennelseskirken. Ergo er kirken Herrens eiendom.²²⁶

Kirken er således ikke et nådemiddel for ikke-troende på den måten at ikke-troende kan ha sin tilhørighet der på en ekte måte. Altså, den som ikke tror vil aldri kunne utgjøre kirken, eller kunne representere den, men de kan, og heri ligger forskjellen, forhåpentligvis få nytte godt av kirken, og motta Guds nåde gjennom kirken, både forutgående og frelsende nåde. Jeg tror at kirkens selvbevissthet om at den er satt til å formidle forutgående nåde, og nåde til ikke-troende, ikke alltid har vært så tydelig. At kirken skulle være kanal for å formidle nåde til ikke-troende har heller ikke vært så altfor langt framme i min egen bevissthet i løpet av de snart tretti årene jeg har vært menighetsprest. Bevisstheten om at kirken består av troende, bekjennende mennesker som ønsker å leve ut sin tro, og at kirken er et nådemiddel for troende har vært klar. Men så langt har bevisstheten gått. Selvsagt skal kirken også evangelisere, om den har tid og lyst og frimodighet til det, men det aspektet har gjerne havnet litt på sidelinjen. Derfor er det viktig å si at kirken **er** et nådemiddel for ikke-troende. Og det er kirken som må formidle Guds nåde til de ikke-troende. Ingen andre kan være akkurat den kanalen. Når jeg tenker på at kirken selv er et nådemiddel, tenker jeg at det handler mest om hvem og hvordan kirken **er** som kirke. Er kirken utadvendt, synlig, tilgjengelig og åpen, eller er kirken lukket og innesluttet og har nok med seg selv? Tenker vi som kirke at det vi er, det er vi innenfor kirkebyggets fire vegger, eller i tilknytning til kirkebygget på en eller annen måte, og kun det? Og betyr da dette, om det er slik, at for å få kunnskap om hvem og hvordan kirken er, så må andre komme til kirken? Når jeg tenker på kirken som bærer av andre nådemidler, tenker jeg i større grad på hva kirken **gjør** enn hva den er. Og det kirken **gjør**, formidler det nåde til ikke-troende? Jeg tror det vil være en viktig utfordring for kirken, først å tenke om seg selv at den både **er** et nådemiddel og bærer av andre nådemidler, **også for ikke-troende**. For det andre, så snart denne bevisstheten er på plass, at kirken forstår seg selv som til for ikke-troende, blir utfordringen å være tilstede der ikke-troende mennesker er. Om vi bruker definisjonen om at

²²⁶ Avisen Dagen, lederartikkel 9.11.2006

Forutgående nåde – en motivasjonsfaktor til frimodig evangelisering?

kirken er der hvor to eller tre er samlet, og at selv en familie vil kunne utgjøre kirken, blir mulighetene mange for kirken til å være tilstede der hvor ikke-troende mennesker er å finne. Den tredje utfordringen blir så å synliggjøre at det faktisk er kirken som er tilstede blant folk, og ikke bare en stor eller liten flokk med vanlige mennesker. Den fjerde utfordringen må bli å bestemme hvordan kirken skal være tilstede, altså; hvilke tanker, holdninger, atferd osv. er representative for det å være kirke? Og for det femte, hva kirken vil gjøre eller hvilke kanaler den vil gjøre tilgjengelig i møte med ikke-troende mennesker, blir utfordringen til slutt.

4.2.4. Nattverd

Det siste nådemiddelet som jeg her vil drøfte er nattverden. Jeg har tidligere sagt at nattverdbordet er åpent, men hvor åpent er det? Er det åpent også for mennesker som ikke tror og ikke er døpt, eller er det utelukkende et måltid for troende? Et åpent nattverdbord kan være med å bygge ned tersklene og dermed bli et middel til å formidle nåde, ikke bare til allerede troende, men også til den som enda ikke tror. Og slik vil da nattverden bli formidler av forutgående nåde.

Jeg har aldri hørt det utdypet hva det vil si at Metodistkirken har et åpent nattverdbord, men vil selv prøve å utdype det her, og se hvilke konsekvenser som vil være naturlig å trekke når vi først skal snakke om et åpent nattverdbord, og gjøre det i lys av den forutgående nåde. Det første som imidlertid vil være helt klart er at et åpent syn vil gå på tvers av mange andre kirkesamfunns syn på nattverden. Ikke en gang andre kristne med en annen kirkelig tilhørighet er alltid velkommen til nattverd i alle kirker. Dette har antakelig endret seg noe de siste ti til tjue år, men er fremdeles gjeldende blant katolikkene og de ortodokse. I disse to kirkene er ingen andre enn henholdsvis katolikkene og de ortodokse selv velkommen til nattverdfellesskap. Dette er en av de virkelig smertefulle punktene i det ekumeniske arbeidet. I følge både katolikker og ortodokse er det ikke mulig å dele fellesskap med dem i nattverden. Vanskelig, om ikke umulig å forstå for en metodist. Baptistkirken i Norge skriver på sine hjemmesider at deres menigheter ”nå har det vi kaller ”åpen kommunion”, dvs. at alle som tror på Jesus som sin personlige Frelser, innbys til å delta i nattverdfeiringen, uansett hvilket kirkesamfunn de tilhører.”²²⁷ Dette må da bety at det var annerledes tidligere, og det stemmer med det jeg selv har hørt og erfart. Deres nattverdsamlinger fant tidligere sted i lukkede møter (menighetsmøter for medlemmer). Jeg vet også at pinsevevne feiret nattverd på den lukkede

²²⁷ <http://www.baptist.no/,10.11.2006>

Forutgående nåde – en motivasjonsfaktor til frimodig evangelisering?

måten før,²²⁸ men på deres hjemmeside sies det ikke klart hva som er praksisen nå. Jeg vil anta at det er åpent slik som hos baptistene, siden nattverd foregår i offentlige møter og gudstjenester.

Pinsemenighetene praktiserer nattverd i gudstjenester og evangeliske møter. Det kan også foregå i hjemmene eller i husgrupper.²²⁹

I Den norske kirke har de lagt ut på nettet følgende beskrivelse av nattverden:

Livet som kristen blir styrket og fornyet gjennom forkynnelsen og nattverden i gudstjenesten. Her næres og utvikles forholdet til Kristus. Nattverden er et tilbud om å ta imot Kristus som Guds Sønn og verdens frelser og bli ett med Ham. I nattverden er Kristus selv til stede og gir sitt legeme og blod i brød og vin. Den som deltar, mottar Kristus, og de som mottar i tro, får ved ham tilgivelse for syndene og oppreisning til nytt liv. Nattverden er en hoveddel i høymessen og kan også være det i andre gudstjenester. Når brød og vin deles sier presten: "Dette er Jesu legeme" - "Dette er Jesu blod". Nattverden er et tilbud om å ta imot Kristus som Guds Sønn og verdens Frelser og bli ett med Ham.²³⁰

Ut fra dette kan det se ut som de har et åpent nattverdbord, hvor også ikke-troende er velkommen, for de sier at "nattverden er et tilbud om å ta imot Kristus som Guds Sønn og verdens Frelser og bli ett med Ham." Men antakelig er dette et uttrykk for at det likevel bare er de døpte som er velkommen til nattverd, enten de døpte bekjenner Jesus eller ikke, eller om de døpte har en aktiv og levende tro eller ei. De sier i alle fall veldig tydelig at nattverd er for de døpte i forbindelse med barn:

Barn som er døpt og har fått veiledning om nattverden, kan delta ved nattverden sammen med sine foreldre, faddere eller andre som har medansvar for barnets kristne oppdragelse.²³¹

I Metodistkirken er nattverdbordet åpent i betydningen åpent for alle som tror på Jesus, uavhengig av kirketilhørighet, og der er nå baptistene på linje med metodistene, som jeg har vist. Men Metodistkirken går videre og sier at nattverden ikke bare er for troende mennesker, men gir en tydelig åpning for den som ønsker å komme til tro også. Når det gjelder baptister og pinsevenner, har de utelukkende det syn at nattverden er et måltid for de troende. "Alle

²²⁸ Egen erfaring fra den gang jeg gikk på pinsevennens folkehøgskole, Hedmarktoppen 1973/74

²²⁹ <http://www.pinsebevegelsen.no/sider/tekst.asp?side=34>, 10.11.2006

²³⁰ <http://www.kirken.no/?event=doLink&nodeID=5412>, 10.11.2006

²³¹ Ibid

Forutgående nåde – en motivasjonsfaktor til frimodig evangelisering?

som tror er velkommen.”²³² ”Nattverden (brødsbrytelse) praktiseres gjerne med lovsang, ... før den enkelte troende tar del i nattverdsmåltidet.”²³³

Men den lutherske kirke synes å innta en noe mer åpen holdning, som kan gå i retning av det jeg mener er Metodistkirkens syn, og det syn jeg forfekter i denne oppgaven. Biskop Ole Chr. Kvarme sier nemlig noe som jeg finner interessant, og som til en viss grad kan ligne på det som er tenkningen i metodistisk nattverdsyn:

En åpen folkekirke må ikke bare åpne kirkedøren, men åpne inn til troens sentrum – i nattverden. Jeg tror det er tid for at vi som prester og kirkelige medarbeidere i dåpsamtaler, i konfirmentarbeid, i vigselssamtaler og nå i arbeidet med trosopplæring formidler at det er naturlig for døpte å delta i nattverdsmåltidet. Nåden er ikke noe vi eier, men noe vi stadig mottar og skal få leve i. Det er i nattverden vi holdes fast i vår identitet som kristne, som døpte, og har del i det fellesskap som gjenreises og forenes og er kimen til en ny menneskehet.²³⁴

Kvarme referer i det samme foredraget, som han holdt i Teologisk Forum 11. mai 2006, til en preken hans forgjenger Gunnar Stålsett holdt i 1998, og som jeg også finner interessant:

En pinsefornyelse i vår kirke kan begynne ved at alle som har barnetroen i sitt hjerte, alle som lengter etter fred og sammenheng i sine liv, tar imot invitasjonen: Kom, for alt er ferdig. Du er ikke ferdig – men Kristus er ferdig for deg. På dåpens grunn er vi alle innbudt til nattverdsbordet. Det er ingen tro som er større enn barnetroen. Det er ingen Ånd sterkere enn den stille påminnelse i ditt hjerte om at du hører Kristus til – tross alt.” Dette er en ansats som fortjener en sterkere oppfølging enn den har fått til nå – praktisk og teologisk, og med en tydeligere balanse mellom kirkens to sakramenter.²³⁵

Grunnlaget er riktig nok dåpen, ”på dåpens grunn”, men han snakker også om at nattverden er åpen for dem som har lengsler og en barnetro, og jeg synes å høre at det er snakk om å vekke til live noe som er sovende, eller passivt, og at det kan skje gjennom nattverden. Kvarme sier for øvrig rett ut at nattverden kan bidra til å få liv i troen igjen. Nattverden kan være et nådemiddel og en kanal for en nåde som skaper tro. Og dette nærmer seg det jeg mener at

²³² <http://www.baptist.no/,10.11.2006>;

²³³ <http://www.pinsebevegelsen.no/sider/tekst.asp?side=34,10.11.2006>

²³⁴ <http://www.kirken.no/oslo/doc/OCK%20Rowan%20Williams.doc,10.11.2006>

²³⁵ Ibid

Forutgående nåde – en motivasjonsfaktor til frimodig evangelisering?

Metodistkirkens nattverdsyn inneholder, men Metodistkirkens syn går lenger. For jeg vil si at det ikke en gang er nødvendig å være døpt for å gå til nattverd. Så verken dåp eller en avklart tro på Jesus er nødvendig for å komme til nattverd. Så åpent er nattverdbordet etter min mening. Men **ønsket** må være til stede. Den som kommer må søke å finne Kristus, fordi han har et ønske om å møte ham. Og det er dette ønsket det kommer an på, har Wesley presisert. ”Alle som ønsker (begjærer) Guds nåde, skal vente på den ved å gjøre bruk av de kanaler Gud har gitt.”²³⁶ Det er ønsket om å komme til Kristus, og ønsket om å få møte ham og få del i hans nåde som ”kvalifiserer” et menneske til å komme til nattverd. Den samme tanken støttes av Klaiber og Marquardt som sier at Guds Ånd både kan lede mennesker til troen gjennom deltakelse i nattverden, og styrke dem i deres overbevisning. Gud kan fornye dem i deres overgivelse til Kristus og til sine medmennesker, og også styrke dem i deres bestemmelse om å ta ansvar i alle deler av deres liv.²³⁷ Også de henviser til et dagboknotat fra juni 1740, som jeg tidligere har sitert om at nattverden kan formidle både forutgående, rettferdiggjørende og helliggjørende nåde. Men samme dag skriver Wesley også dette:

Nattverden er for de personer som vet og kjenner at de ønsker å få del i Guds nåde, enten for å kunne holde seg borte fra synden, eller for å få den utslettet og tilgitt, eller for å få Gudsbildet fornyet.²³⁸

Og siden et inderlig ønske om å få del i Guds nåde virker å være mye viktigere for Wesley enn en bestemt eller spesiell forberedelse før nattverden, så har metodister fortsatt med å feire et åpent nattverdbord, skriver Klaiber & Marquardt.²³⁹ Dette betyr at ingen som har dette ønsket om å oppleve fellesskap med Jesus eller som ønsker å få det fornyet, blir ekskludert fra nattverdbordet i Metodistkirken. Dette fordi vi tror at det er Kristus som inviterer og ikke kirkesamfunnet eller menigheten. Alle som blir invitert skulle dermed også ha tilgang til nattverden, skriver Klaiber & Marquardt, og slik får nattverden en misjonerende dimensjon ved seg, ved at det er åpent for alle, også uomvendte og usikre søkere.²⁴⁰ De samme to herrer understreker så at ”verdigheten” for å kunne ta del i nattverden ikke ligger i noen form for moralsk kvalitet eller syndfri atferd, men i **behovet og ønsket** om å bli velsignet av Kristus. Fremdeles er det mulig å se spor av holdninger om at en må være ”verdigg nok” for å komme til nattverd, også i Metodistkirken. Og da tenkes det på verdighet i form av å være ”god nok”

²³⁶ Wesley, Sermon 16 – The Means of Grace:190

²³⁷ Klaiber & Marquardt:339

²³⁸ Wesley, Journal 28.juni 1740

²³⁹ Klaiber & Marquardt:339

²⁴⁰ Ibid:339

Forutgående nåde – en motivasjonsfaktor til frimodig evangelisering?

for Gud. Og de som er god nok kan ”premieres” ved å få gå til nattverd. At ”verdigheten” blir lagt til behovet og ønsket om å møte Kristus og få del i hans nåde, er derfor en viktig vektforskyvning. Det er også viktig i denne sammenheng å betone at bruken av nattverden ikke er det samme som å eie troen, selv om nattverd kan formidle tro på Jesus Kristus. Altså, det å gå til nattverd, behøver ikke nødvendigvis bety at en har fått del i den frelsende og rettferdiggjørende tro, hvilket igjen betyr at ikke alle som går til nattverd nødvendigvis er kristne, men de ønsker å bli det. Wesley sa: ”Alle som ønsker Guds nåde og mer av Guds nåde, skal vente på den ved å gå til nattverd.”²⁴¹ Tidspunktet for når den frelsende nåde blir skjenket er et annet spørsmål, og er selvfølgelig noe som kommer an på Gud. Wesley sier også:

Og slik fortsetter han på Guds vei, ved å høre, lese, meditere, be og delta i Herrens nattverd, inntil Gud, slik det behager ham, taler til hans hjerte og sier: ”Din tro har frelst deg. Gå i fred.”²⁴²

At nattverdbordet er åpent for den som ikke tror, er tanker som også blir bekreftet i dokumentet ”This Holy Mystery”.²⁴³ Der blir det for det første slått fast at ”Jesus Kristus er levende til stede i nattverden. Og gjennom Jesus Kristus og ved Den hellig ånds kraft møter Gud oss ved nattverdbordet.”²⁴⁴ Det understrekes også at nattverden alltid tilbyr Guds nåde, og at den inneholder en dimensjon av fortid (til minne om), nåtid (hva Gud gjør der og da mens folk tar del i nattverden) og framtid (hva Gud vil gjøre en gang, slik at nattverden blir en forsmak på det himmelske).

I dette kirkens hellige måltid forenes fortid, nåtid og fremtid gjennom Den hellige ånds kraft, slik at vi kan motta Jesus Kristus som Guds frelsende gave til hele verden.²⁴⁵

Når Jesus er levende til stede i nattverden, og nattverden alltid formidler Guds nåde, blir det naturlig å trekke den konklusjon at frelse kan søkes i nattverden. For er det noe Jesus er, så er det å være Frelser, og er det noe han framfor noe annet ønsker, så er det å frelse mennesker. Derfor, når vi møter Jesus i nattverden, vil vi også kunne møte ham til frelse, og måltidet må derfor være åpent også for ikke-døpte og ikke-troende. At nattverden er åpen kommer også til uttrykk på denne måten i dette dokumentet:

²⁴¹ Wesley, Sermon 16- The Means of Grace:194

²⁴² Ibid:199

²⁴³ Book of Discipline 2005:697-743

²⁴⁴ Ibid:709

²⁴⁵ Ibid:711

Forutgående nåde – en motivasjonsfaktor til frimodig evangelisering?

Vi har ingen tradisjon for å nekte noen som sier at de ønsker å ta imot nattverden. Denne uttalelsen betyr at i praksis er det er få eller ingen tilfeller hvor en metodistpastor vil nekte å forrette nattverd til en person som kommer fram for å motta den.²⁴⁶

Dokumentet sier også klart at ”ikke-døpte som svarer i tro på invitasjonen vil bli ønsket velkommen til nattverd,”²⁴⁷ men understreker samtidig at det mest vanlige er at måltidet er for de døpte.

Nattverd, særlig i forhold til ungdom, har hatt en klar ”frelsende” karakter. På den måten at mange unge mennesker, ikke minst på leir, har søkt nattverd for å kunne overgi seg til ham som er tilstede i nattverden, og som inviterer til fellesskap med seg. Og ved å gå til nattverd har mange ønsket å si at de vil høre til hos Jesus og være en kristen. Nattverden er også blitt brukt til å bekjenne denne tilhørigheten til Kristus, og den er slik blitt en hjelp til å bekjenne troen på Jesus. Når Paulus i korinterbrevet underviser om nattverden, sier han blant annet: ”For så ofte som dere spiser dette brødet og drikker av kalken, forkynner dere Herrens død, inntil han kommer.”²⁴⁸ I dette ligger at nattverd også kan være en klar bekjennelse. Den som tar del i nattverden, forkynner og bekjenner at Jesus Kristus er død, som soning for alle menneskers synder, men også at ”Jesus er død for meg og mine synder.”

4.3. Hva er budskapet?

Hva er budskapet? Er det snakk om opplysning, at folk bare skal få vite at de er omgitt av Guds nåde, og vil selve oppdagelsen av dette, som er viktig nok, være frelsende i seg selv? Eller er det snakk om omvendelse? Er det tale om at på tross av at alle mennesker har fått del i Guds nåde, må de likevel omvende seg?

På bakgrunn av beskrivelsen om menneskets korrupsjon etter syndefallet, og antydningen om at dette er en prinsipiell beskrivelse og ikke en reell, fordi mennesket i dag er under nåden, finner jeg det naturlig å ville drøfte spørsmålet om hva vi skal forkynne. Hva skal vi si til mennesker? Hva skal budskapet være? Jeg ser for meg flere alternativer. Ett kan være å tegne bildet **mørkt** og dystert ved å beskrive fallets alvor og konsekvenser, og fortapelsens

²⁴⁶ This Holy Mystery:714

²⁴⁷ Ibid:714

²⁴⁸ 1. Kor.11,26

Forutgående nåde – en motivasjonsfaktor til frimodig evangelisering?

mulighet, slik at folk våkner opp til å se at de trenger Guds nåde. Det er fullt mulig at mennesker i dag trenger litt kraftig kost for å våkne opp til å se sine behov. I dag er det heller ikke uvanlig med sterke virkemidler. Film og tv tar ofte sterke virkemidler i bruk for å påvirke, og selv barn blir utsatt for sterk påvirkning gjennom ulike media. For virkelig å nå fram må kanskje også kirken bruke sterk lut? Det er viktig å få folk til å skjønne alvoret med å være menneske, et menneske som trenger å forsones med Gud og få del i den rettferdiggjørende, helliggjørende og herliggjørende nåde. En annen løsning kan være å legge vekt på det **lyse**, og bare forkynne nåden, Guds kjærlighet og det som er positivt. Det går an å legge vekt på å få fram mulighetene, og peke på alt det gode som Gud har gjort på grunn av sin kjærlighet til alle mennesker. Han var til og med villig til å ofre sin egen sønn for å vise at han mente alvor med sin kjærlighet.

Men en tredje løsning vil også kunne finnes, og det vil være den løsningen jeg går for. Og det er at kirken må forkynne **både den mørke og den lyse** siden. Både alvoret i fallet, og samtidig de nye mulighetene som nåden gir. Vi må forkynne at situasjonen er alvorlig, og likevel på ingen måter håpløs. Alvoret ligger i at synden har kommet inn i verden og eksisterer som en makt og en realitet, og vi vil måtte kjempe mot denne syndens makt så lenge vi lever. Og det er her snakk om en reell makt som i sin natur vil drive oss bort fra Gud. Synden vil hele tiden få oss mennesker til å vende oss bort fra Gud, og den lykkes ofte. Og med synden følger døden. Livet på jorden har sin klare begrensning, vi skal alle dø og siden komme for dommen og svare for våre liv. Det er ikke for ingenting at Paulus kaller døden den siste fiende. Ikke alle vil ”overleve” den. Videre har synden avslørt djevelens eksistens som reell. Han som er alle menneskers motstander, og som setter alt inn på å holde mennesket borte fra Gud slik at de ikke skal bli lagt fra syndefallets konsekvenser. Min erfaring er at mange mennesker gjør Gud til fiende, når det egentlig er synden, døden og djevelen som er fienden. Gud vil selvsagt tåle å bli angrepet og beskyldt for både det ene og det andre, men å gi Gud skylden vil likevel være en gedigen missforståelse. Det er ikke Gud som er menneskets fiende, men synden. På bakgrunn av dette mørke og det alvor som syndens inntog i verden representerer, skal det lyse festes til bildet. Mot en mørk bakgrunn vil det lyse og gode komme sterkere fram, tror jeg. Kontrastene vil framheve bildet og budskapet i bildet, slik jeg synes kunstneren Rembrandt så ofte har gjort i sine malerier, og som jeg her vil vise gjennom to mer eller mindre tilfeldig valgte bilder.

Forutgående nåde – en motivasjonsfaktor til frimodig evangelisering?

Rembrandt: Kristus i hjemmet til Marta og Maria

Den bortkomne sønnen

Lysets framtoning mot den mørke bakgrunnen har en kraftfull virkning etter min mening.

Wesley sier i en av sine prekener, "Guds kjærlighet til det falne menneske", at hadde det ikke vært for fallet, ville vi aldri ha kjent dybdene i Guds kjærlighet. "Men Gud viser sin kjærlighet til oss ved at Kristus døde mens vi enda var syndere."²⁴⁹ Og "da vi ennå var Guds fiender, ble vi forsonet med ham ved hans Sønnens død."²⁵⁰ Det finnes en interessant antydning i Det nye testamente om englene som prøver å få et innblikk i frelsen, men som de selv ikke kan få ta del i.²⁵¹ For engler finnes det ikke noe å frelses i fra, men mennesker derimot, som er fortapt på grunn av synden, og som trenger full oppreisning og legedom, vil vi få del i frelsen og kan med det erfare dybden i Guds kjærlighet. For så høyt har Gud elsket verden at han var villig til å ofre sin egen sønn.

4.3.1. Budskapet hos Wesley

Det er John Wesley som uten tvil har løftet fram begrepet forutgående nåde, og dette budskapet om Guds nåde til alle mennesker drev ham ut blant folk til stadighet. Derfor er det av stor betydning å si litt om det budskapet Wesley selv forkynte. Hva sa han til menneskene han forkynte for? Hva var hans budskap? Carder sier at Wesley la stor vekt både på å forkynde loven (Kristi bud) og nåden (Kristi løfter), og han var ikke redd for å konfrontere folk med Guds dom som et kall til å vende seg mot Guds rettferdiggjørende og helliggjørende nåde.²⁵² Her synes jeg å se at Wesley tegner inn det lyse, representert ved Guds

²⁴⁹ Rom.5,8

²⁵⁰ Rom.5,10

²⁵¹ Se 1. Pet.1,3-12: "Dette er ting som selv engler gjerne vil se inn i." v.12

²⁵² Carder:84

Forutgående nåde – en motivasjonsfaktor til frimodig evangelisering?

rettferdiggjørende og helliggjørende nåde, på bakgrunn av det mørke, Guds dom på grunn av synden. Han gir følgende oppskrift med tanke på hva som skal forkynnes:

Det første vi skal gjøre når vi begynner å forkynne et sted, er å gjøre kjent Guds kjærlighet til alle syndere, og Guds villighet til å frelse alle syndere. Deretter å forkynne loven, på det sterkeste og den mest ransakende måte, og bare av og til gi glimt av evangeliet. Men når folk blir overbevist om synd, skal vi blande inn mer og mer av evangeliet, for å gi tro som så kan lede til åndelig liv hos dem som er blitt rammet av loven.. Men dette må ikke gjøres for hastig heller.²⁵³

Wesley tok i sin tid sterk avstand fra de såkalte ”evangeliepredikantene”, for han mente at de la mer vekt på å forkynne Jesu løfter, enn Jesu befalinger. Disse predikantene forkynte nåde atskilt fra loven, og rettferdiggjørelse uten helliggjørelse. Wesley sier dette om dem:

De såkalte evangeliepredikantene skader sine tilhørere; de svekker smaken deres, slik at de ikke kan kjenne den sunne lære; appetitten blir ødelagt, slik at de ikke får i seg næring; de forer folket med søtsaker..., appetitten blir ødelagt slik at de ikke kan fordøye ordets rene melk.²⁵⁴

Wesley så faktisk på forkynnelse av nåden uten å peke på loven som dødelig, selv om det tydeligvis var svært populært. Slik forkynnelse gjorde skade på forkynneren selv ved å gjøre ham høy på pæra og selvrettferdig. Men også tilhørerne ble skadelidende på grunn av slik forkynnelse, for de fikk erstattet sunn lære og hellig liv med overfladisk religiøsitet. De ble midlertidig begeistret, men hadde ingen vedvarende kraft, sier Carder.²⁵⁵ Wesley skaper et skille mellom det å forkynne evangeliet og det å forkynne loven, men sier at begge deler er nødvendig. Å forkynne evangeliet er å forkynne Guds kjærlighet til syndere og å forkynne Kristi liv, død og oppstandelse, pluss Kristus som forbeder med alle de velsignelser som ligger i det, og som fritt gis til alle som tror. Å forkynne loven er å forklare Kristi bud og befalinger slik de fremkommer i Bergprekenen. Og forkynnelsen må altså romme begge disse aspektene, sier Wesley.²⁵⁶ For loven er som et forspill til nåden. Dessuten mener han at det å forkynne loven hindrer at nåden blir avgrenset til rettferdiggjørelse kun. En sann evangelieforkynner forkynner ikke bare rettferdiggjørelse, men også helliggjørelse, etter

²⁵³ Wesley, Letter on Preaching Christ:486-487

²⁵⁴ Ibid:491

²⁵⁵ Carder:85-86

²⁵⁶ Wesley, Letter on Preaching Christ:488-489

Forutgående nåde – en motivasjonsfaktor til frimodig evangelisering?

Wesleys mening. Mange av evangelieforkynnerne på Wesleys tid forkynte Guds kjærlighet uten Guds dom, men dette regnet Wesley som billig nåde, siden den ikke inneholdt noen krav, og fordi den ignorerte Guds vrede. Nåde uten lov, og løfter uten bud, fjerner dimensjonen av ansvarlighet overfor Gud og samfunnet vi lever i, mente Wesley.²⁵⁷

4.3.2. Oppsummering

Så, hva skal vi forkynne, hva skal være vårt budskap? Skal vi kun opplyse folk om at de er omgitt av Guds nåde, og er kunnskapen om dette nok for folk? Eller må mennesker omvende seg? Vårt budskap må for det første være at mennesker er omgitt av Guds nåde. Denne Guds nåde er et klart uttrykk for Guds gode vilje og Guds gode intensjon overfor mennesket. Gud vil menneskene det beste, han vil frelse og helbredelse, gjenopprettelse og alt det som er godt. Derfor var han også tidlig ute med sin nåde. Rett etter syndefallets realitet, var nåden på plass. Men nåden er gitt i den forutgående nåde, for at menneskene skal svare på Guds kjærlige henvendelse og få del i mer av Guds nåde. Ja, at de faktisk kan omvende seg, og åpne seg for Guds nåde til rettferdiggjørelse og ny fødsel. At de kan eie visshet om sitt Gudsforhold og glede seg over å kjenne Gud og dele fellesskap med ham. At de kan elske Gud og adlyde ham og få del i den helliggjørende nåde og til slutt den herliggjørende nåde og ”bli Guds barn helt og fullt.”²⁵⁸ Ja, budskapet handler om omvendelse, om å vende seg bort fra syndens krefter og alle dragninger som finnes i mennesket til det onde, selviske og negative dragninger, og til å vende seg mot nådens liv og krefter som heldigvis ikke er noe fremmedelement, men som allerede er virksom i et hvert menneske. Og dette betyr at ingen mennesker er uten håp i denne verden, på grunn av Guds forutgående nåde.

4.4. Konsekvenser

Konsekvensene av at Gud er virksom gjennom sin forutgående nåde, er allerede besvart i dette kapitlet, men jeg vil likevel til slutt være lit mer spesifikk og oppsummere konsekvensene i fem enkle punkter.

For det første. Den forutgående nåde gjør Gud mindre eksklusiv enn mange gjerne tenker at Gud er. For Gud er også nær hos de som ikke tror, og ikke bare hos de kristne. Og Gud er

²⁵⁷ Carder:87

²⁵⁸ Rom.8,23

Forutgående nåde – en motivasjonsfaktor til frimodig evangelisering?

ikke bare å finne i kirken, men overalt, noe Wesley gir uttrykk for i sin preken om ”Gud som allestedsnærværende Gud.”²⁵⁹

Kan noen skjule seg på hemmelige steder, så jeg ikke ser ham? Sier Herren. Fyller ikke jeg både himmel og jord? Lyder ordet fra Herren.²⁶⁰

Wesley henviser også til salme 139 i den samme prekenen, og sier at Gud er overalt. Det finnes ingen steder hvor et menneske kan gå bort fra hans Ånd eller flykte fra Guds åsyn.²⁶¹ Men dette Guds nærvær må selvsagt kommuniseres, slik at det kan lede til at mennesker tar imot dette nærværet og ønsker Gud velkommen inn i sitt liv til frelse og rettferdiggjørelse. Og da er jeg ved den andre konsekvensen.

For det andre. Siden Gud er virksom, må også kirken som Guds representant på jord, være virksom og kommunisere ut at Gud er nær med sin forutgående nåde for å gi mennesket del i hans frelse og rike velsignelser. Kirken må med andre ord evangelisere og slik følge opp Guds initiativ overfor menneskene.

Dette vil for det tredje måtte få den konsekvens at kirken må forstå at den er til for andre, og ikke bare til for seg selv. ”Jesu Kristi kirke eksisterer i og for verden.”²⁶² Metodistkirkens Lære og Kirkeordning sier at det i hovedsak er på det lokale plan at kirken møter verden, og at det er kirkens oppgave å hjelpe mennesker til å akseptere og bekjenne Jesus Kristus som Herre og Frelser, og hjelpe dem til å leve sitt dagligliv i lys av sitt forhold til Gud. ”Derfor må kirken tjenestegjøre overfor personer i det samfunnet hvor kirken er lokalisert.”²⁶³ Dette må også bety at kirkens ordinerte prester og diakoner må bevisstgjøres på at deres utnevning ikke er begrenset til menigheten av de troende, men at de også er utnevnt til hele menighetens lokalsamfunn. Å være ordinert betyr å strekke sin tjeneste utover de troendes rekker. ”Eldste skal tjene kirken og verden”,²⁶⁴ og ”utvide Kristi tjeneste til verden.”²⁶⁵

²⁵⁹ Wesley, Sermon 111 – On the Omnipresence of God:238-244

²⁶⁰ Jer.23,24

²⁶¹ Wesley, Sermon 111 – On the Omnipresence of God:239; Ps 139,3-12

²⁶² Metodistkirkens lære og kirkeordning, § 202:135

²⁶³ Metodistkirkens lære og kirkeordning § 202:135

²⁶⁴ Ibid, § 340:339

²⁶⁵ Ibid, § 340:340

Forutgående nåde – en motivasjonsfaktor til frimodig evangelisering?

For det fjerde får den forutgående nåde den konsekvens at kirken må tenke åpent i forhold til bruk av nådemidlene. Nådemidlene er ikke bare midler til bruk for dem som allerede har gitt sin respons til Gud, og fått del i troen på Kristus. Nådemidlene er også de kanaler Gud bruker for å nå ut til de ikke-troende. Men dette fordrer en åpen bruk av nådemidlene, slik jeg har vist, ikke minst i forhold til bruken av nattverden som et helt åpent nådemiddel, hvor også ikke-døpte og ikke-troende mennesker er velkommen. Det er **ønsket** det kommer an på, slik Wesley har presisert det. ”Alle som ønsker (begjærer) Guds nåde, skal vente på den ved å gjøre bruk av de kanaler Gud har gitt.”²⁶⁶ Det er ønsket om å komme til Kristus, og ønsket om å få møte ham og få del i hans nåde som ”kvalifiserer” et menneske til å komme til nattverd. Dette betyr at mennesker kan komme til tro og få del i den rettferdiggjørende nåde i nattverden. Er Kristus først til stede i nattverden, kan han også oppleves som det han fremfor noe annet er, nemlig Frelseren, den som tilgir, rettferdiggjør og forsoner oss med Gud.

En femte og siste konsekvens av den forutgående nåde vil være at det er kirken som må ta ansvar for å formidle denne sannhet ut til verden. Og det er kirken selv (fortsatt forstått som alle troende) som må ta ansvar for å gjøre nådemidlene åpne og tilgjengelige for folk flest. Ingen andre enn kirken selv kan ta det ansvaret. Gud tar det ikke, for han har bedt kirken om å gjøre det. Og de ikke-troende tar selvfølgelig ikke et slikt ansvar. Kirken er selv et nådemiddel, som igjen er bærer av andre nådemidler. Bare i det faktum ligger et stort ansvar. Kirken som eget nådemiddel og bærere av andre, må gjøre seg selv tilgjengelig og åpen i forhold til andre mennesker. Kirken må være åpen, nærværende og inkluderende i sin formidling av nåden. Når jeg sier åpen og inkluderende, betyr ikke det å måtte akseptere alt mulig av oppfatninger og atferd, men det betyr å være åpen for å formidle den nåde som heller ikke aksepterer alt (som synd, umoral, urett osv.), men som har i oppgave å virke på alt som den ikke nødvendigvis aksepterer. Kirken må være åpen og inkluderende slik at nådens fremkommelighet ikke blir hindret, men kan nå ut til alle som ønsker den og trenger den.

²⁶⁶ Wesley, Sermon 16 – The Means of Grace:190

5. Konklusjon

Den forutgående nåde er Guds gjerning overfor oss mennesker på bakgrunn av syndefallet. Straks fallet var en realitet, var Gud der med sin nåde, for å starte en gjenopprettelse av skadene. Gud har således utsatt alle mennesker, absolutt alle mennesker, for sin forutgående nåde. Denne nåde har gjort noe med mennesket, slik at det reelt sett ikke er totalt korrumpert på grunn av syndefallet. Mennesket har også fått del i nåde, uten selv å ha gjort noe som helst for det. Dette er imidlertid en nåde som er ufullstendig og bare forberedende. Det kreves noe mer for at mennesket skal få tilbake det som det tapte i fallet, nemlig sin kunnskap og kjærlighet til Gud, og sitt gode og lykkelige fellesskap med sin skaper. Det kreves mer nåde, og en respons på den nåde som allerede er gitt. Den forutgående nåde har gjort mennesket i stand til å gi en slik respons til Gud. Mennesket er i stand til å ha fellesskap med Gud, om det bare åpner seg for mer av hans nåde. Denne videre utviklingen går normalt sett ikke av seg selv, selv om Gud er mektig til å gjøre hva han vil. Vanligvis vil det kreve et engasjement både hos dem som er representanter for Gud (kirken), i form av å gjøre denne Guds nåde i alle sine faser (som forutgående, rettferdiggjørende, helliggjørende og herliggjørende nåde) kjent og tilgjengelig, og det fordres en respons hos den enkelte mottager. Og det er her evangeliseringen får sin viktige plass. Den er kirkens respons til Gud på hans virke gjennom den forutgående nåde. Ved å evangelisere fortsetter kirken den gjerning Gud allerede har begynt, slik at den kan fullføres og lede til rettferdiggjørelse og ny fødsel i et menneske, til helliggjørelse og til slutt herliggjørelse og alle tings gjenopprettelse i Kristus. Og heri ligger også den klare sammenhengen mellom forutgående nåde og evangelisering. Evangelisering forutsetter at Gud allerede har vært virksom, både i forsoningen som er tilveiebrakt gjennom Jesu død og oppstandelse, og i Den hellige ånds virke på alle mennesker gjennom den forutgående nåde. Hadde ikke Gud først vært der, hadde det vært håpløst å komme etter som kirke. Men det gode er at det finnes spor av Gud i alle mennesker, og et visst nærvær av Den hellige ånd, som gjør det mulig å vinne gjenklang for evangeliet og vitnesbyrdet om Guds kjærlighet i Jesus Kristus i alle mennesker. Men på den andre siden blir evangelisering også så nødvendig, for å følge opp det som Gud allerede har begynt og videreføre det til å bli alt det som Gud i sin godhet har tenkt for menneskeheten.

Læren om den forutgående nåde viser oss klart at Gud er i virksomhet i hele verden, og i alle mennesker, og han er tydelig interessert i at alle mennesker skal få erfare hans forvandlende og frelsende kjærlighet og nåde. Gud kan ikke sitte stille og vente på at vi mennesker skal

Forutgående nåde – en motivasjonsfaktor til frimodig evangelisering?

komme til ham. Derfor gikk Han ut til oss. Alle mennesker er blitt berørt av Gud gjennom hans forutgående nåde. Dette er noe som bør motivere alle kristne til å gå ut med sitt vitnesbyrd om hva nåden har gjort i deres liv, og hva nåden kan gjøre i andres liv. Videre er det til stor oppmuntring å tenke på at verden ikke er så mørk og dyster som det ofte kan fortone seg. For det er ikke bare synden og mørkets krefter som er virksomme, men også Guds nåde. For ”Gud er til stede i Guds verden,”²⁶⁷ og han er virksom i sin verden med sin nåde og Den hellige ånd. Og Den hellige ånd vil fortsette å virke ute i verden, for dens fremste oppgave er å overbevise verden om synd, eller overbevise synderen om at han trenger Guds nåde til frelse.²⁶⁸ Den som derfor går ut i verden for å dele sin tro på Jesus Kristus med andre (evangeliserer), går aldri alene. Og han kommer heller aldri til helt ukjent eller upåvirket mark. Uansett hvor vitnesbyrdet måtte avlegges, og hvilke mennesker som evangeliet blir presentert for, så har Gud allerede vært der med sin forutgående nåde.

Til slutt vil jeg komme med en liten bemerkning i forhold til innledningen og noe av det jeg har gitt som bakgrunn for denne oppgaven. Jeg sier der at jeg i noen grad er opptatt av hvorfor Metodistkirken har opplevd tilbakegang, faktisk i hele den perioden som jeg har tilhørt denne kirken. Det er riktig å si at jeg har vært opptatt av dette spørsmålet, men etter å ha skrevet denne oppgaven ser jeg klarere enn noen gang før at teologi og evangelisering handler om noe langt mer enn Metodistkirkens være eller ikke være. Det handler om verdifulle mennesker og Guds plan for å frelse og gjenopprette mennesket og alt det skapte. Teologi og evangelisering tar også opp spørsmålet om kirken vil være med å virkeliggjøre denne ”nådesplanen” som Gud har lagt og gjort kjent, og hvor den forutgående nåde er slikt et viktig utgangspunkt.

²⁶⁷ Klaiber & Marquardt 2001:94

²⁶⁸ Joh.16,8-11

Litteratur

- Abraham, William J.1989. *The Logic of Evangelism*, Grand Rapids; William B. Eerdmans Publishing Company.
- Abraham, William J.1994. *The Revitalization of United Methodist Doctrine and the Renewal of Evangelism*; Theology and Evangelism in the Wesleyan Heritage, Kingswood Books, Nashville, Tennessee.
- Asbury, Francis.1958. *The Journal and Letters of Francis Asbury*, ed. Elmer T. Clark, 2 vols. Nashville: Abingdon Press.
- Borgen, Ole E.1972. *John Wesley on the Sacraments*, PH of UMC, Zurich, Switzerland.
- Borgen, Peder.2004. *Methodism and the initial stages of the Pentecostal movement in Norway*.
- Carder, Kenneth L.1994.*Proclaiming the Gospel of Grace*, Theology and Evangelism in the Wesleyan Heritage, Kingswood Books, Nashville, Tennessee.
- Duecker, R. Sheldon.1996.*Evangelism in a Wesleyan prospective*, Christ for the World, Kingswood Books, Nashville, Tennessee.
- Fotland, Roar G.22.04.06. Forelesning Kjølbjerg Metodistkirke.
- Helliesen, Øyvind. 2006. "Den kristne samtalen," et glemt nådemiddel i Metodistkirken? Masteravhandling i metodistisk teologi, Menighetsfakultetet, Oslo.
- Klaiber, Walter & Marquardt, Manfred.1993. *Living Grace, an Outline of United Methodist Theology*, Abingdon Press, Nashville, Tennessee.
- Logan, James C.1994. *Theology and Evangelism in the Wesleyan Heritage*, Kingswood Books, Nashville, Tennessee.
- Logan, James C. 1996. *Christ for the World, United Methodist Bishops speak on Evangelism*, Kingswood Books, Nashville, Tennessee.
- Maddox, Randy L.1994. *Responsible Grace, John Wesley's Practical Theology*, Kingswood Books, Nashville, Tennessee.
- Maddox, Randy L. (Editor)1998. *Rethinking Wesley's Theology for Contemporary Methodism*, Kingswood Books, Nashville, Tennessee.
- Meistad, Tore.1992. *Frelsens veg, Teologi og etikk i wesleyansk tradisjon*, Alta Lærerhøgskole.
- Northern Europe Book of Discipline of the United Methodist Church.2005: *This Holy Mystery. A united Methodist Understanding of Holy Communion*, Appendix:697-743.
- Runyon, Theodore.1998. *The New Creation – John Wesley Theology Today*, Abingdon Press, Nashville, Tennessee.
- Outler, Albert C.1964. (ed.) *John Wesley*, New York: Oxford University Press.
- Outler, Albert C.1996. *Evangelism and theology in the Wesleyan Spirit*, Discipleship Resources, Nashville, Tennessee.
- Wesley, John.1998. *Works*, Volume 5, 6 & 7, Baker Books House Company, Grand Rapids, Michigan.
- Sermon I, *Salvation by Faith*, Works, Volume 5:7-16.
 - Sermon III, *Awake, Thou That Sleepest*, Volume 5:25-36.
 - Sermon IX, *The Spirit of Bondage and adoption*, Volume 5:98-111.
 - Sermon XVI, *The Means of Grace*, Volume 5:185 -201.
 - Sermon XIX, *The Great Privilege of those that are born of God*, Volume 5:223-233.
 - Sermon XXIV, *The Sermon On the Mount, Discourse 4*, Volume5:294-310.
 - Sermon XXXIV, *The Original, Nature, Property, and use of the Law*, Volume 5:433-446.
 - Sermon XXXVII, *The Nature of Enthusiasm*, Volume 5:467-478.
 - Sermon XLIII, *The Scripture Way of Salvation*, Volume 6:43-54.
 - Sermon XLIV, *Original sin*, Volume 6:54-65.

Forutgående nåde – en motivasjonsfaktor til frimodig evangelisering?

- Sermon XLV, *The New Birth*, Volume 6:65-77.
- Sermon LVI, *Gods Approbation of his Works*, Volume 6:206-215.
- Sermon LVII, *On the Fall of Man*, Volume 6:215-224.
- Sermon LX, *The General Deliverance*, Volume 6:241-252.
- Sermon LIX, *Gods Love to Fallen Man*, Volume 6:231-240.
- Sermon LXIII, *The General Spread of the Gospel*, Volume 6:277-288.
- Sermon LXXIV, *Of the Church*, Volume 6:392-401.
- Sermon LXXXV, *On Working Out Our Own Salvation*, Volume 6:506-513.
- Sermon CV, *On Conscience*, Volume 7:186-194.
- Sermon CXI, *On the Omnipresence of God*, Volume 7:238-244.
- Sermon CXX. *On the Wedding Garment*, volume 7:311-317.
- Sermon CXXIV, *Heavenly Treasure in Earthen Vessels*, Volume 7:344-348.
- Sermon CXXVIII, *Free Grace*, Volume 7:373-386.

Wesley, John.1998.Works, Volume 8.

- *Minutes of Some Late Conversations, Conversation 1:275-281.*
- *The Principles of a Methodist farther explained: 414-481.*

Wesley, John.1998.Works, Volume 9.

- *The Doctrine of Original Sin: 192 – 464.*

Wesley, John.1998.Works, Volume10, Baker Books House Company, Grand Rapids, Michigan.

- *Predestination Calmly Considered, Section XIII: 204 -259.*

Wesley, John.1998.Works, Volume 11, Baker Books House Company, Grand Rapids, Michigan.

- *“Letter on Preaching Christ”, London, December 20, 1751:486-492.*

Internet:

Wesley, John; Explanatory Notes on the Whole Bible, internet – www.Crosswalk.com

<http://www.baptist.no/>

<http://www.pinsebevegelsen.no/sider/tekst.asp?side=34>

<http://www.kirken.no/?event=doLink&nodeID=5412>

<http://www.kirken.no/oslo/doc/OCK%20Rowan%20Williams.doc>

Ressurslitteratur:

Cobb, John B. Jr.1995. *Grace and Responsibility, a Wesleyan Theology for Today*, Abingdon Press, Nashville, Tennessee.

Collins, Kenneth J.1997.*The Scripture Way of Salvation, the Heart of John Wesley’s Theology*, Abingdon Press, Nashville, Tennessee.

Chilcote, Paul W. (Editor) 2002. *Wesleyan Tradition – A Paradigm for Renewal*, Abingdon Press, Nashville, Tennessee.

Fox, H. Eddie & Morris, George E.1977. *Faith shearing*, Discipleship Resources, Nashville, Tennessee.

Harper, Steve. 2003. *The Way to Heaven, the Gospel According to John Wesley*, Zondervan, Grand Rapids, Michigan.

Williams, Colin.1969. *John Wesley’s Theology Today*, Finsbury Library, Epworth Press, London.

Wood, A. Skevington.1967. *The Burning Heart. John Wesley: Evangelist*, The Paternoster Press, Exeter.

Tjørhom, Ola. 2005. *Smak av himmel, lukt av jord, Materialistisk spiritualitet*, Verbum Forlag, Oslo.